TEATTERI- × KORKEAKOULU
TAIDEYLIOPISTO

2018

OPINNÄYTETYÖ

Tunneli

Kokemuksellinen ja yhteisöllinen käyttöliittymä

MARI KOPONEN

TANSSINOPETTAJAN MAISTERIOHJELMA

TANSSINOPETTAJAN MAISTERIOHJELMA

TEATTERI-KORKEAKOULU
TAIDEYLIOPISTO

2018

OPINNÄYTETYÖ

Tunneli

Kokemuksellinen ja yhteisöllinen käyttöliittymä

MARI KOPONEN

TIIVISTELMÄ Päiväys: 03.04.2018

TEKIJÄ	KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA
Mari Koponen	Tanssinopettajan maisteriohjelma
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET)
Tunneli, kokemuksellinen ja yhteisöllinen käyttöliittymä	72 s.

TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI: TUNNELI
Esiintyjät: Veera Degerman, Kaisa Iho, Riika Huitti-Malka, Nuppu Koivu, Tanja Männistö, Calaudia Pakalén, Anja Popov, Olga Potapova, Susanna Päkkilä, Sara Spilling, Emmi Suomalainen ja Helena Toivonen
Valosuunnittelu: Hanna Käyhkö Äänisuunnittelu: Markku Essel
Taiteellinen osio on suoritettu TeaKissa ☒
Taiteellinen osio on suoritettu muualla (tekijänoikeuksista on sovittu) ☐

Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli konkreettisen Tunneli-teoksen suunnittelu ja toteutus sekä metaforisen tunneli ajatukseni keskustelevuus. Tutkin työssäni kohtaamista. Miten ajatuksellinen ja konkreettinen tunneli kohtaavat? Miten minä kohtaan toisen? Voiko kohtaamisesta oppia välitilojen ymmärtämisen avulla? Tunneli oli eräänlainen välitila, jonne ihminen saattoi tulla kokemaan, aistimaan ja kohtaamaan. Voiko rakentamalla välitilan löytää uusia keinoja toisen kohtaamiselle?

Aistiminen ja aistien käyttö tanssin opettamisessa on ollut kiinnostukseni kohteena koko maisteriopintojeni ajan. Taiteellisessa osiossa halusin rakentaa tilan, jossa herkistyttiin aistimaan ja kokemaan sekä kohtaamaan itsensä ja toinen. Toisella ajattelen toista ihmistä, mutta myös esineitä ja tilaa missä olla.

Metaforisen tunneliajatuksen taustalla on kaksi eri filosofista suuntausta: kokemuksellisuutta käsittelen pääasiassa Maurice Merleau-Pontyn avulla ja prosessuaalisuutta käsittelen Albert North Whiteheadin avulla. Nämä kaksi suuntausta ovat avanneet ajatteluani välitiloihin. Siihen mitä on hetkien välissä ja kohtaamisessa, ja mitä nämä tapahtumat ovat ylipäätään.

Käsittelen työssäni myös erilaisia esitysmuotoja, jotka ovat Tunneli-teoksen tavoin kokijoita osallistavia ja perinteisestä esitystavasta poikkeavia. Peilaan Tunnelia näihin esitysmuotoihin. Kerron työssäni harjoitusprosessista sekä konkreettisen Tunnelin rakentamisesta ja esityksistä.

Tunneli-teos oli prosessina yhteisöllinen. Loimme sen yhdessä työryhmäni sekä kokijoiden kanssa. Myös kaikki Tunnelissa olleet esineet ja asiat ja Studio 3 tilana olivat tärkeässä roolissa Tunnelin luomisessa. Valo- ja äänisuunnittelu loi erityisen tunnelman teokseen. Tunnelissa tilalla ja siellä olleilla esineillä oli oma käyttömahdollisuutensa, jota jokaisen kokijan oli mahdollista tutkia. Kokijat ja esiintyjät tekivät valinnoillaan tilasta koko ajan muuttuvan. Sattumanvaraiset tapahtumat olivat isossa roolissa Tunnelin dramaturgiassa.

Tunneli-teoksessa esiintyjät olivat suurimmaksi osaksi oppilaitani. Käsittelen työssäni minun ja oppilaiden oppimisprosessia ja vaikutuksia, joita sillä ja teoksella oli meihin. Viimeisessä kappaleessa pohdin, mitä Tunneli-prosessi antoi minulle taidepedagogina. Mietin myös, miten Tunneli-projektia voisi jatkaa.

ASIASANAT: TUNNELI, KOKEMUKSELLINEN, YHTEISÖLLINEN, KOHTAAMINEN, KÄYTTÖLIITTYMÄ

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO – TUNNELIN AUKOSSA 9

2. LÄHTÖKOHTIA TUNNELILLE 13

2.1 Aistit *14*

2.2 Filosofinen tausta *15*

2.21 Kokemuksellisuus *15*

2.22 Prosessuaalisuus *18*

2.23 Minä-sinä ja välitila *20*

2.3 Esityksellinen tausta *21*

2.31 Immersiivinen eli upottava esitys *21*

2.32 Installaatio *22*

2.33 Sosiaalinen koreografia *23*

2.34 Tilasidonnainen kokemuksellinen käyttömahdollisuus *24*

2.4 Holistinen ihmiskäsitys esitysympäristön suunnittelussa *25*

2.5 Moraali ja vastuu *26*

3. HARJOITUSPROSESSI – KOHTI TUNNELIA 29

3.1 Improvisaatio - ajatus ja liike *29*

3.2 Työryhmä *30*

3.21 Esiintyjät *31*

3.22 Äänisuunnittelu *32*

3.23 Valosuunnittelu *33*

3.3 Työpajat *33*

3.31 Kosketus *34*

3.32 Toisen kohtaaminen *35*

3.33 Muistot *36*

3.4 Mitä Tunneliin syntyi *37*

3.41 Tehtävä ja Tunnelikatse *37*

3.42 Katsomistilan koreografinen luuppi *39*

3.5 En tiedä mitä tapahtuu *40*

4. TUNNELIN RAKENTAMINEN 41

4.1 Taustaa *41*

4.2 Tunnelin suulla *41*

4.3 Tunnelissa *43*

4.4 Odotustila *51*
4.41 Enkeli *53*
4.5 Tuntemistila *55*
4.6 Katsomistila *55*
4.7 Myyrä *56*
4.8 Reflektointitila *58*
4.9 Tunneli-esitykset *59*
4.91 Harjoitukset koeyleisön kanssa *60*
4.92 Esitykset *60*
4.93 Purku *62*

5. TUNNELI OLI YHTEISÖLLINEN PROSESSI JA TEOS 64
5.1 Yhteisöllinen prosessi *64*
5.2 Kokemuksia Tunnelista *65*
5.21 Valinta *66*
5.22 Tulkinta *67*
5.23 Kontrastit *70*
5.24 Sattumanvarainen tapahtuminen *70*
5.25 Luottamus *71*
5.3 Tunneli oppimisprosessina *72*
5.31 Oppilaiden oppimiskokemuksia *72*
5.32 Mitä minä opin? *75*

6. TUNNELIN JÄLKEEN 77

7. LÄHDELUETTELO 81

1. JOHDANTO – TUNNELIN AUKOSSA

”Tunneli avautui edessäni. Näin himmeän valon ja paljon pimeyttä. Pieni valo laajeni, mitä syvemmälle tunneliin kuljin. Yhtäkkiä ympärilläni näkyi spektrin kaikki värit liidellen ilmassa. Valon värikkäät nauhat lentelivät ilmassa ympärilläni, ne lähtivät minusta. Liikuin pimeydessä ja maalasin spektrin värein valosuikaleita ilmaan. Liikuin ja värit venyivät tilassa, jättivät jälkiä, olivat siinä ja tuossa, olin spektri, olin venyvä tila, olin siinä ja tuossa. Sellainen tunne kuin olisi hyytelössä, mikä ei ole tiivistä. Pieni liike jossakin osaa hyytelöä saa aikaan värähdyksen, joka saa aikaan jotain muuta. Hyytelömäinen huntu, jossa seikkailemme. Olemme kaikki kiinni tai osasia tuohon hyytelöön. Olemme rakennusaineet ja aineettomuudet sen sisällä ja ulkona. Ei ole mitään sisällä ja ulkona, siinä vain, tässä vain. Kaikkeus, kakseus, ykseys, moneus, universumi. Kentät ja spiraalit ovat vain liikettä, jota hyytelössä tapahtuu, ne ovat niitä värähdyksiä, jotka muuttavat jonkin. Liike hyytelössä on jatkuva.”-Mari-

Kirjoitus on kurssilta ”Extended mind”, jonka opettajana oli Malcolm Manning. Kurssi pidettiin joulukuussa 2017 Teatterikorkeakoulussa. Kurssilla tehtiin erilaisia ohjattuja improvisaatioharjoituksia. Yllä oleva teksti syntyi yhden harjoituksen jälkeen. Olin jo tässä lopputyöprosessissa, ja ajatukseni olivat vahvasti siinä, mitä se voisi konkreettisesti olla. Tunneli oli tuolloin muovautumassa päässäni, miltä se voisi näyttää, miten se voisi tulla esille. Mietin mihin suuntaan lähteä. Suunta oli itse asiassa helppo valita – eteenpäin. Tunnelissa on mentävä eteenpäin, mihin suuntaan vaan on aina eteenpäin.

Miksi tunneli? Olen koko Teatterikorkeakoulussa opiskeluni ajan – ja ennen opiskelua - ollut erityisen kiinnostunut aisteista ja niiden käytöstä tanssinopetuksessa. Mitä aistiminen on ylipäätään? Onko aistiminen eräänlainen tunneli? Kun aistin jotain esimerkiksi tuntemalla, ajattelen, että hermosolujen tunneli kulkee aivoihini ja takaisin kosketuskohtaan. Tämä ajatus saa kylmiä väreitä aikaan minussa. Aistien kautta saamme kontaktin itseemme ja ulos itsestämme, kokeminen alkaa. Halusin tehdä tunnelin, hetken elämää, jokaiselle melkein yksityisen mahdollisuuden kokea. Minulle tunneli on elämä, elämä on tunneli.

Elämääni on vahvasti tanssin ja muun taiteellisen toiminnan lisäksi kuulunut filosofia jo teinivuosiltani lähtien. Elämän pohdiskelu ja ihmisenä olemisen tutkimusmatka ovat auenneet minulle filosofian avulla. Minulle on ollut tärkeää lukea jonkun toisen ajatuksia ja samaistua niihin. Heijastua toisen ajatuksista ja heijastaa omia ajatuksia. Filosofian kautta oma ajattelumaailma on laajentunut, ja olen tullut tietoiseksi omasta ajattelusta ja identiteetistäni. Historiani valossa ajattelen, että tunneli on minulle välitila, ajatusten välissä, kokemusten välissä, ihmisten välissä, tunteiden välissä ja hetkien välissä.

Kun katson ja havaitsen, myös havaintoni kohde katsoo ja havaitsee, oli se ihminen tai jokin esine. Miten esine katsoo? Ajattelen, että katsoa ja nähdä voi muutenkin kuin silmällä. Näkeminen on mielestäni syvempi prosessi, syvempi kuin silmä. Havainto on kahden havaitsijan välinen tila. Tunneli on välitila. Havaitseminen on välitila. Havaitseminen on tunneli. Näen sinut ja sinä näet minut, rakentuu välillemme tunneli, jokin tila, jossa olen ja jossa olet, jossa olemme, vaikka emme ole yhtä - vai olemmeko yhtä?

Tein tanssinopettajan maisteriohjelman seminaarityön sekä toimintatutkimuksen samojen aikuis- ja teinioppilaideni kanssa, joiden kanssa teimme myös lopputyöni käytännön osion. Seminaarityöni aiheena oli kiven kanssa tanssiminen. Teimme tanssitunnilla harjoituksen, jossa valitaan kivi, jonka kanssa liikutaan. Tutkimukseen osallistui kaksi ryhmää: yksi aikuisten ryhmä ja yksi teinien ryhmä. Tutkimuksessa oli läsnä kontakti, kosketus ja ajatus erilaisten olioiden olemassaolosta ja elosta. Tämä tapahtui syksyllä 2016. Toimintatutkimukseni aiheena oli aistit ja niiden käyttö tanssitunnilla. Tämä tutkimus tapahtui keväällä 2017. Teimme erilaisia aistiharjoituksia sekä yhdistimme Autenttinen liike -harjoituksen aisteihin.

Minulle on tärkeää luoda tanssinopettajana yhdessä oppilaideni kanssa, olla hetkessä heidän kanssaan ja kuunnella myös heidän ajatuksiaan. Tehtäväni on ohjata heitä käyttämään omaa mielikuvitustaan ja ymmärtämään, että

taide tulee heistä. Jokainen meistä on taiteen luoja. Taiteen ulos tuleminen on minulle pääasia. Se miten ja milloin ja missä se tulee ulos, ei ole väliä. Sillä on väliä, että on valmis siihen hetkeen, pystyy reagoimaan ja uskaltaa antaa taiteen tulla.

Oppilaideni osallistuminen tutkimuksiini on aukaissut tien tanssituntien sisällöllisiin muutoksiin. Aluksi oli helppo piiloutua tutkimuksen taakse ja antaa sitä kautta syy erilaiseen lähestymistapaan. Kuitenkin tutkimukset menevät ohi ja tanssitunnit jatkuvat. Erilaisten uusien opetustapojen löytäminen on noussut liikemateriaalin syöttämisen ohi tärkeysasteikolla huomattavasti korkeammalle. Erilaiset improvisaatioharjoitukset, joissa käytetään aisteja, liikutaan objektin tai esimerkiksi ilmahiukkasten kanssa sekä oppilaiden kanssa jakaminen ja yhdessä tekeminen ovat minulle tärkeitä opetusmetodeja ja harjoituksia.

Opintojeni aikana tekemäni molemmat aikaisemmat tutkimukset olivat itselleni hyvin kiinnostavia. Halusin jatkaa samojen aiheiden äärellä opinnäytetyössäni. Kiinnostukseni kiviin ja muihin niin sanottuihin ei-elollisiin olioihin ja niiden olemisen tapaan veivät minua suuntaan, jossa ihminen ja esimerkiksi kivi olivat molemmat arvokkaita molekyylien muodostamia yhteisöjä. Aistien avulla pystyn olemaan kontaktissa eri olioiden kanssa. Halusin rakentaa tilan, jossa oliot saisivat kohdata rauhassa. Tila voisi olla kuten tekstissäni yllä mainitsema ”hyytelö”, jossa jokainen liike tai muutos värähtelee ja vaikuttaa kaikkeen siellä olevaan. Ajattelen, että koko maailman kaikkeus on yksi ”hyytelö”, jossa yhdessä olemme ja muutumme. ***Tunneli***-teos oli minulle myös ”hyytelö”-ajatuksen testikenttä.

Mitä sitten tutkin? Mihin kysymykseen etsin vastausta? Minua kiinnostaa, miten kohtaamme toisen. Voinko rakentamalla tietynlaisen välitilan löytää keinoja, miten kohdata toisen? Miten näitä välitiloja voisi käyttää opetuksessa ja elämässä? Miten löytää se tila, että on hetkessä tai hetkien välissä? Tunnelin rakentaminen oli minulle tutkimus välitilaan, joka on kahden

kohtaajan välissä. Halusin yhdistää välitilan ”hyytelö”- ajatukseen, jossa kaikki olemme – välitila ja yhdessä tapahtuminen, kohtaaminen ja yhdessä toimiminen.

Lopputyöni käytännön osio ***Tunneli*** oli koettavissa Teatterikorkeakoulussa Studio 3:ssa helmikuun 22.-24. päivinä. Ajatuksenani oli, että ***Tunnelissa*** käynti antaisi mahdollisuuden kokea pienen hetken omaa taiteilijuuttaan, havaita ja tehdä mielikuvia, tuntea ja muistaa, koota yhteen ja irrottautua kaikesta muusta, olla hetkessä, siinä ja tuossa. Lähtökohtana oli herättää jokaisessa osallistujassa oma taiteilijuus ja luovuus. Halusin selvittää, voiko tietynlaisen välitilan rakentaminen auttaa toisen kohtaamisessa – yhteisessä välitilassa olemista. Ajatuksenani Näiden ajatusten avulla lähdin suunnittelemaan ***Tunneli-***teosta. Toivoin löytäväni myös vastauksen siihen, mitä ***Tunneli*** prosessina antaa minulle taidepedagogina ja oppilailleni sekä kokijoille. Opinnäytetyössäni tekstit, jotka olen kursivoinut, ovat pienemmällä fontilla ja tiiviimmin, ovat työpäiväkirjani merkintöjä, työryhmäni tai kokijoiden kokemuksia ja ajatuksia.

”Tunneli antaa mahdollisuuden sukeltaa sisään omaan mielikuvitustunneliin, heijastua ja heijastaa siellä, olla olemassa itselle ja tulla olevaksi muille. Tila, jossa on monta mielikuvitustunnelia yhtaikaa, heijastaa tunneleita nyt ja historiasta. Omien ja toisten mielikuvituksessa, jonka on muokannut jokainen hetki nyt, jokainen toinen, jokainen oma entinen, jokainen uusi tuleva, nyt ja myöhemmin. Me olemme mielikuvitustunnelissamme tai olemme jossain yhteisessä mielikuvituksessa, josta meidän oma mielikuvitus koostuu, mutta jota emme osaa selittää ilman omaa kokemustamme omasta olemassaolostamme.”-Mari-

2. LÄHTÖKOHTIA TUNNELILLE

Aistien avulla koen, saan tietoa sisältäni ja ulkoani. Kokemuksen kautta rakennan tietoa ja maailmankuvaani. Subjektiivinen, kehollinen ja keho/mieli - kokeminen ovat lähtökohtia opinnäytetyölleni. Työssäni olen käyttänyt apuna havaintoni luomisessa ja sen rakentumisessa seuraavia kokemukseen pohjaavia eksistentialistifilosofeja: Maurice Merleau-Ponty ja Martin Buber. Kokemuksellisuutta havainnoidessa olen lukenut myös filosofi Timo Klemolaa. Prosessifilosofi Albert North Whitehead on myös vaikuttanut havainnointiini ja olemassaolooni, sen tapojen ja tapahtumien pohtimiseen. Olen saanut apua myös filosofien Henri Bergsonin, Gilles Deleuzen, Michel Serresin ja Emmanuel Levinasin ajatuksista. Kokemuksellisuus ja prosessiluonteisuus ovat olleet opinnäytetyöni ja sen käytännön osion ***Tunneli***-teoksen lähtökohtina.

Tässä kappaleessa esittelen sitä filosofista taustaa, jonka pohjalta aloin luoda tunnelia. Tunneli on ajatuksen tasolla minulle välitila. Avaan välitila-ajatusta Merleau-Pontyn ja Buberin avulla. ***Tunnelin*** konkreettinen rakentaminen ja kokemuksen jakaminen olivat minulle keino jakaa jotakin olemassaolostani toiselle, olla välitilassa itseni ja toisen kanssa – kohdata.

Konkreettisesti ***Tunneli*** oli esitys, jonka lähtökohtana oli metaforani ja visioni. Käyn läpi tässä kappaleessa erilaisia esitystaiteen muotoja ja esityksiä ja avaan, miten ***Tunneli-***esitys heijastuu ja näyttäytyy näiden esityksellisten muotojen valossa. Myöhemmin esittelen taidepedagogiikan kannalta ***Tunneli***-prosessissa heränneitä ajatuksiani ja avaan holistista ihmiskäsitystä Lauri Rauhalan avulla.

2.1 Aistit

Aistien avulla ymmärrämme kehollisia kokemuksiamme ja maailmaa. Itsetietoisuutta voi kehittää aistien avulla. Sekä eksplisiittinen eli tietoinen muisti, että implisiittinen eli tiedostamaton muisti ovat muokattavissa aistien avulla. Jokaisella aistilla on oma tehtävänsä, ja ne vaikuttavat eri kohdissa aivoja. (Falcinelli 2015, 7) Aistimisen vaikutukset ovat mielestäni laajemmat ja moniulotteisemmat. Ajattelen, että aistien avulla olen myös yhteydessä hetkeen, jossa olen.

Ihminen kokee monenlaisia ärsykkeitä, stimuluksia yhtä aikaa. Ärsykkeet ovat energiamuodoltaan erilaisia, ja eri aistien kautta saamme tietoa niistä. Kuten yksittäisen solun, samoin ihmisen elimistön sisäinen toiminta ja tieto pohjautuvat sähköisiin signaaleihin tai kemialliseen tiedonkulkuun. Aistien avulla ihminen muuntaa eri energiamuodossa tulevan tiedon hermoimpulsseiksi, jolloin aivot ymmärtävät tiedon. (Nienstedt, Hänninen, Arstila& Björkqvist 2000, 474-515)

Minulla tanssi on kehittänyt sisäisten aistien tiedostamista. Opettajana pyrin ohjaamaan monipuolisesti oppilaitani tutustumaan omaan sisäiseen maailmaansa. ***Tunneli***-teoksessa jokainen loi kokemuksensa tilan ja sisäisen maailmansa kautta. Kirsi Monni (2004, 220) kirjassaan ”Olemisen poeettinen liike” kertoo, kuinka aistikokemukset voidaan jakaa kahteen ryhmään: ulkoisiin ja sisäisiin. Ulkoiset aistit ovat näkö-, kuulo-, maku-, haju- ja tuntoaisti. Sisäisiksi aisteiksi voidaan lukea esimerkiksi tasapaino-, liike- ja asentoaisti. Kehomme sisältä saamme tietoa sisäisten aistien kautta. Näiden sisäisten aistien avulla voimme aistia nivelten ja lihasten tilaa, kehonosien ja koko kehon liikkeitä sekä muita sisäisiä kehollisia kokemuksia.

Aistien käyttö oli lähtökohtana ***Tunneli***-teoksen suunnittelussa. Halusin luoda tilan, jossa aistitaan koko ajan. Ajatuksenani oli, että kokijoiden aistit herkistyisivät, minkä avulla oma kehotietoisuus mahdollisesti kasvaisi. Timo Klemolan (2004, 85) mukaan proprioseptisiä aisteja voi harjoittaa, jolloin oma kehotietoisuus kasvaa ja syvenee. Proprioseptinen tietoisuus eli kehotietoisuus tarkoittaa tietoisuutta koetusta kehosta. Proprioseptiset aistit, Monnin yllä tarkoittamat sisäiset aistit, antavat jatkuvasti tietoa kehostamme sisältä päin. Sisäiset aistit antavat koko ajan niin paljon informaatiota, ettemme pysty täysin olemaan tietoisia niistä kaikista. Proprioseptinen tieto välittyy enimmäkseen tiedostamattomalla fysiologisella tasolla. Vaikka koko huomioni olisi ulkona omasta kehosta - aistisin jotain itseni ulkopuolella - toimii sisäinen aistiminen silti jatkuvasti.

2.2 Filosofinen tausta

Jaan tämän kappaleen pääsuuntauksiin, jotka ovat vaikuttaneet ajatteluuni. Kokemuksellisuus-kappaleessa käsittelen havainnon rakentamista ja maailmassa olemista fenomenologisen lähtökohdan kautta Merleau-Pontyn avulla. Kappaleessa Prosessuaalisuus, käsittelen kokemusta ja havainnon rakentumista tapahtumisen ja kosmologisen lähestymisen kautta, jossa kaikki oliot ovat kokevia subjekteja. Avaan tässä kappaleessa Whiteheadin prosessiontologiaa. Lisäksi käsittelen välitilaa Buberin avulla. Lopuksi yritän selventää, miten nämä suuntaukset olivat läsnä ***Tunneli***-teoksessa.

2.21 Kokemuksellisuus

”Mitä on heijastuma? Mitä minusta heijastuu sinulle? Onko meillä jotain yhteistä? Onko siinä välillä jotain joka ei ole sinun eikä minun? Onko jotain joka tapauksessa siinä olemassa jo? Jos havainnoin jotain itseni ulkopuolella, havaitseeko toinenkin minut itsensä ulkopuolelta? Eikö silloin tuo ulkopuolinen ole jo olemassa ilman minua havaitsemassa tai toista havaitsemassa? Mutta onko tuo jo olemassa oleva olemassa ilman minua ja toista? Minä ja toinen havaitsemassa jotain itsensä ulkopuolelta luomme välitilan, joka on tuo ulkopuolinen. Ulkopuolella minua havaitsijana ja havainnon kohdetta, meidän välissä.”-Mari-

Filosofi Maurice Merleau-Ponty (1968, 50-95) kirjoittaa kirjassaan ”The Visible and the Invisible”, kuinka tyhjyys on olemassa vain tietoisuudessa kaikkeudesta. Kaikkeus on olemassa tyhjyydessä. Koska ei ole mitään, on samalla kaikki. Jos jokin voi olla olemassa, on sen olemassaolon olemattomuus myös sen olemassaolon perusta. Minun negaationi, minun olemattomuuteni tekee minut olevaksi.

Kun mietin ***Tunneli***-teosta (kappaleessa 4. Tunnelin rakentaminen kerron ***Tunnelin*** eri osista lisää) ja siellä olevia kontrasteja esimerkiksi väreissä musta ja valkoinen, hahmotan edellisen Merleau-Pontyn ajatuksen seuraavasti. Valkoisessa tilassa on jotain mustaa. Musta teksti lattialla erottuu, koska se on kirjoitettu valkoiselle alustalle. Jos ajattelen, että valkoinen Odotustila on olemassaoloni ja musta teksti sen negaatio eli olemattomuuteni, ymmärrän, että ilman toista en olisi myöskään toinen. Jotta olemassaolo on mahdollista, on olemattomuus mahdollista. Kaksi luo aina kontrastin. ***Tunneli***-teoksessa halusin antaa kokijoille ja esiintyjille mahdollisuuden kohdata useammalla tavalla. Kohtaaminen olisi mahdotonta, jos ei olisi toista jota kohdata.

Kun kohdataan toinen, syntyy ensin toisesta havainnon kohde. ***Tunneli***-teoksessa esiintyjän tuo näkyväksi kokija, ja kokija taas tulee näkyväksi esiintyjien avulla, esimerkiksi kosketuksen avulla. Molempien havainnoijien välissä on kuitenkin jotain jo olemassa, jotain siinä välissä.

Omat havainnot ovat olemassa ei-havaintojen avulla. Toisen havainnoista ei ole mitään tietoa saatavissa. Mutta jos toinen on olemassa ensimmäisen olemassaolon johdosta ja toisin päin, eihän ole eroa sillä, mitä minä havainnoin ja mitä sinä havainnoit. Havaitsemme sen mitä on jo olemassa ja mitä ei ole. mieti seuraava lause uusiksi… Havainnointi on siis jostain yhteisestä tietoisuudesta, on jotain ja ei mitään on olemassa minulle ja toiselle, silti minä tiedän koska en tiedä (Merleau-Ponty 1968, 105-129).

Mitä on kosketukseni ja koskettamani toisen välillä? Se on jotain minun ja toisen yhteistä, mutta ei kummankaan, jotain siinä hetkessä olevaa. Timo Klemola (2004, 60-62) puhuu fenomenologiassa käytetystä kaksoiskosketus -esimerkistä. Jos koskettaa omaa vasenta kättä oikealla, on vasen käsi kosketuksen kohde eli objekti ja oikea käsi koskettaja, subjekti. Mutta jos kääntää ajatuksen toisin päin, jolloin oikea käsi onkin kosketuksen kohde, tulee subjektin ja objektin leikkauspinta esille, niiden välitila. Jos käsien kosketusta jatketaan pitkään, useampia tunteja, katoaa käsien erillisyyden tunne tai tietoisuus oikeasta ja vasemmasta kädestä. Samankaltaisen tunteen olen kokenut myös katsoessani pitkään toista ihmistä silmiin tai kauan kestävässä kontakti-improvisaatiosessiossa. ***Tunneli***-teoksen esiintyjillä oli useampi mahdollisuus kokea edellä mainittu leikkauspinta, välitila.

Sama oleminen, jokin yhteinen olemisen tila, jossa olen ja jossa olet. Olemme yhdessä yksin. Heijastuma on yhteinen, heijastamme toisistamme jotain, joka on olemassa, jotain mikä on meille yhteistä, yhteistä olemassaoloa. Vaikka minä olen olemassa sinun kauttasi enkä koskaan saa tietää, miten olen olemassa sinun kauttasi, olet sinä olemassa minun kauttani. Et saa tietää, miten olet olemassa minun kauttani, mutta me molemmat tiedämme, että olemme olemassa. Yhteinen tieto olemassaolosta tekee yhteisen heijastuksen peilissä. Olemme toistemme peilikuvat, vaikka emme tiedä miten heijastumme, heijastamme jotain olevaa. (Merleau-Ponty 1968, 105-129)

Tunnelissa tila oli yhteinen ja se luotiin yhdessä jokaisessa hetkessä. Siellä heijastumisen tapahtuminen oli mahdollista joka hetki niin metaforisesti kuin konkreettisestikin. Konkreettisesti oma varjo, spektrit ja valon ja varjon näkyvät rajapinnat esimerkiksi ämpäreistä, metaforisesti jokaisen omassa kokemuksessa ja ajatuksessa. Kosketus oli läsnä ***Tunneli***-teoksessa. Esiintyjä koski kokijaa, molemmat tunsivat kosketuksen oman kokemuksensa kautta. Silti heidän kosketuspinnan välissä oli jotain esiintyjän ja jotain kokijan kosketuksesta, jonkunlainen kosketuksien rajapinta, välitila, jotain yhteistä.

2.22 Prosessuaalisuus

Jos vertaisin ***Tunneli***-teosta soluun, olisi ***Tunneli*** solu ja sen sisällä liikkuvat ihmiset myös soluja isomman solun sisällä. Eli yhteiskunta, jonka sisällä on eri kokoisia yhteisöjä, joilla kaikilla on oma tehtävänsä ja oma historiansa. Kokijat jättävät ns. välittäjäaineitaan ***Tunneliin*** ja ne vaikuttavat toisiin kokijoihin ja tekijöihin - ”hyytelö” värähtelee.

Solussa on magneettista varausta, sähköistä tiedonvälitystä, joka kulkee solusta toiseen solukalvon avulla. Soluissa on myös kemiallista tiedonvälitystä. Naapurisolut voivat vaihtaa aineitaan suoraan solukalvon läpi, tai solu voi vaikuttaa toiseen erittämällä viestintäaineita solujen välitilaan. (Nienstedt, Hänninen, Arstila& Björkqvist 2000, 24-52) Ajattelen, että ihmisen keho on pienien mikrobien yhteiskunta, joka muuttuu jatkuvasti, kun mikrobit kuolevat, uudistuvat ja yhtyvät toiseen. Keho toimii erilaisten prosessien avulla. Joku prosessi alkaa, kun toinen loppuu. Toinen prosessi on pitkäkestoinen, kun taas toinen kestää vain hetken.

Olli Pyyhtinen (2014, 114) ja Sakari Tamminen (2014, 114) ovat kirjoittaneet Tiede & edistys -lehteen artikkelin ”Tuleminen vailla toistoa” Alfred North Whiteheadin prosessiontologiasta, joka perustuu singulaaristen aktuaalisten olioiden (tai tapauksien) tulemiseen. Nämä aktuaaliset oliot eivät ole konkreettisia esineitä vaan aktuaalisten tapausten kokemuksia. Tapahtumat ovat aktuaalisten tapausten verkostoja tai kimppuja, useampien aktuaalisten tapausten yhteisyyttä. Tapahtumat ovat ekstensiivisiä, kun taas aktuaaliset tapaukset intensiivisiä. Asioilla ei ole muuta tarkoitusta kuin tapahtumisensa aktuaalisena tapauksena, ja ne ovat luonnon substanssi. Todellisuus koostuu näiden aktuaalisten olioiden tulemisesta.

Tunneli-teoksessa jokainen kokija ja jokainen esiintyjä vaikuttivat siihen, mitä siellä missäkin hetkessä tapahtui. Ihmisten lisäksi esineillä, valoilla ja äänellä oli oma vaikutuksensa kokijoihin ja kokonaistilaan. Kaikki nämä mahdolliset tapahtumat loivat sattumanvaraisuutta, jota en voinut ennakoida. Ensimmäisessä kappaleessa mainitsemani ”hyytelö”-ajatus on kehittynyt Whiteheadin (1978) ajatusten erityisesti kirjan ”Process and Raelity” vaikutuksesta. Ajattelen, että kaikki aktuaaliset oliot ovat osa ”hyytelöä”. Jos jokin aktuaalisen tapahtuman kokemus muuttaa muotoaan – kuten koko ajan käy – ”hyytelössä” tapahtuu värähdys, joka hiljalleen liikkuu ja vaikuttaa muihin ”hyytelön” kohtiin. Pieni muutos ja koko suuri alue ”hyytelön” peitossa on hieman muuttunut, vaihtanut asemaa. Mielestäni tämä ajatus tuli toteen ***Tunneli-***teoksessa**.**

Vaikka aktuaalisten olioiden kokemus on keskiössä Whiteheadin filosofiassa, ei se tarkoita fenomenologista lähestymistapaa, vaan hänelle aktuaaliset oliot, joiden tulemiseen koko prosessi perustuu, ovat kaikki kokevia subjekteja. Ei vaan ihminen, vaan kaikki oliot (kivet, hiekanmurut, atomit) kokevat. Kokemus on kosmologisesti ajateltu, prosessi on kosmologisesti ajateltu. Whiteheadin ontologia ei päde vain ihmiseen vaan koko maailmankaikkeuteen tai paremminkin kaiken kaikkeuteen. Kokemuksessa subjekti kokee itsensä maailmassa ja maailman kanssa.
(Pyyhtinen&Tamminen 2014, 110)

Tunneli-teoksessa kokijat kommentoivat paljon nojailuseinää. Seinä oli rakennettu peittämällä metalliset raamit joustavalla mustalla kankaalla. Tähän kankaaseen esiintyjät nojailivat ja tekivät sen avulla näkyväksi kehollaan erilaisia muotoja. Vaikka esiintyjällä oli iso rooli muotojen esiintuloon, eivät kyseiset muodot olisi syntyneet ilman mustaa kangasta. Kangas sai osakseen paljon kosketusta esiintyjiltä ja kokijoilta. Kangas koki olemassaolonsa maailmassa ja maailman kanssa.

Edellisessä esimerkissäni on läsnä kohtaaminen, tässä tapauksessa kankaan ja ihmisen kohtaaminen. Ihminen tekee kankaan olevaksi ja kangas tekee ihmisen kehonmuodot näkyväksi. Se, mitä on esiintyjän ja kankaan välissä, on se rajapinta, joka tekee molemmat oleviksi. Kuitenkaan kumpikaan ei omista tuota rajapintaa. Siinä on tapahtumia, jatkuvia muutoksia, joihin esiintyjä ja kangas ovat osallisina. Kangas omana molekyylien yhteiskuntana ja ihminen omana tekevät hetkellisesti yhteisen aktuaalisten olioiden kimpun, jonka johdosta kokija ***Tunnelissa*** voi nähdä mustassa kankaassa tuon olion muotoja ja liikkeitä.

”Maailma on täynnä menneitä kosketuksia, jotka sisältävät historiaa tai tietoa toisista kosketuksista. Minun kosketukseni. Ajatus kävi isoisässäni, kun minä koskin toista. Kosketukseni sisälsi hänet. Historiani koski. Ajatukseni kaikesta elävästä organismista, ei vain ihmisestä tai eläimestä, mutta myös elävästä kivestä tai lasista, tuntui konkreettisemmalta, kun luin siitä jonkun toisen kirjoittamana. Se, että kyseinen filosofi syntyi jo 1861 ja kuoli ennen vanhempieni syntymää, tuntuu uskomattomalta. Silti meitäkin yhdistää jonkun aktuaalisen tapahtuman tapahtunut tuleminen. Kuoleminen.”-Mari

2.23 Minä-sinä ja välitila

Dialogisuus filosofi Martin Buberin ontologiassa Minä-Sinä-suhde on yhtä aikaa olemisen alkuyhteys ja eettinen ideaali, kun taas Minä-Se-suhde on luonnollinen suhde maailmaan. Tämä suhde perustuu erillisyyteen, ja on monologinen. Minä-Sinä-suhde perustuu kohtaamiseen ja on dialoginen. Maailmasuhteemme täytyy perustua dialogiin, jotta voimme kohdata maailman ja toiset siinä. (Värri 2004, 63-65) Toisen kohtaaminen on tärkeää elämässäni - erityisesti taidepedagogina. Se miten kohtaan oppilaani, vaikuttaa siihen, millaisen suhteen muodostamme. Jos olen ns. puhuva pää opettajana, en kohtaa oppilaitani Minä-Sinä-suhteen kautta. Dialoginen kohtaaminen on lähtökohtana opetustyössäni.

Veli-Matti Värri (2004, 64-67) kirjoittaa, että Buberille välitila syntyy, kun kaksi kohtaa. Tämä välitila ei ole kummankaan kohtaajan, vaan se on jotain perimmäistä olemassaoloa. Tähän perustuu Minä, intersubjektiivisuus[1] ja etiikka. Minä syntyy Sinän kautta. Jokainen ihminen on ollut ensin Sinä. Tämän voi havaita esimerkiksi pienestä lapsesta, joka yrittää luoda yhteyttä jo ennen yksittäisen esineen havaitsemisen kykyä. Molemminpuolinen ja välitön kohtaaminen onnistuu, kun emme ennalta odota toiselta jotain tai aseta odotuksia kohtaamiseen. Kun kohdataan ilman yksilöllisyyttä ja odotuksia, kohtaajien välille syntyy yhteinen välitila. Rakensin ***Tunneli***-teosta ajatuksella välitilasta – tapahtuma kohtaamisesta. Ihmiskohtaamisen lisäksi ajattelin kohtaamisia esineiden ja koko tilan välillä.

2.3 Esityksellinen tausta

Tässä kappaleessa esittelen muutamia esitysmuotoja, joihin ajattelen ***Tunnelin*** heijastuvan. Näissä esitysmuodoissa ja ***Tunnelissa*** on paljon yhteisiä piirteitä. En koe voivani sanoa, että ***Tunneli*** oli juuri tämän tai tuon tyyppinen esitys. Ehkä se oli enemmänkin useamman esitysmuodon yhdistelmä. Taidepedagoginen puoli heijasti myös osansa ***Tunneli***-esityksiä ja loi siitä omanlaatuisen teoksen.

2.31 Immersiivinen eli upottava esitys

Sami Haapala (2017, 34-35) kirjoitti artikkelissaan ”Upottava valtavirta” immersiivisestä teatterista. Hän pohtii, että immersiivisen teatterin määritteleminen on haasteellista sen monimuotoisuuden ja muutoksellisuuden vuoksi. Immersiivisyys on syntynyt vastarinnaksi valtavirralle, ajatuksena on ollut esityksellinen monimuotoisuus. Toimintaa tapahtuu monessa eri muodossa ja mediassa. Tämä kerroksellisuus on myös

[1] Edmund Husserlilla teoria siitä miten subjekti muodostaa kokemuksen toisista

määrittelemisen haasteena. Immersiivinen esitys on jatkuvassa muutoksessa, jolloin aina ns. korkeatasoinen esitys voi muokata määritelmiä uusiksi.

Minulta kysyttiin monta kertaa, että eikö ***Tunneli*** ole immersiivinen esitys? Periaatteessa kyllä on. ***Tunneliin*** täytyy astua sisään ja olla osa sitä, tulla osaksi sitä ja vaikuttaa siihen, miten kokemus muotoutuu. (Elo & Laitinen 2011, 30). Minun kokemat immersiiviset esitykset ovat olleet selkeästi juonellisia tai niissä on ollut taustatarina – nojautuminen tekstiin. ***Tunnelissa*** taustatarina on jokaisen kokijan omassa päässä, muistoissa ja historiassa. Se, mitä ihmisestä heijastuu ***Tunneli***-kokemuksen aikana, on arvoitus minulle ja esiintyjille, mutta myös kokijalle itselleen.

Kun kokija on osa teosta, hänen valintansa vaikuttavat tilaan ja esiintyjiin siellä. Miten ja mihin **Tunneli**-teoksessa kokija koski, vaikutti teokseen. Esimerkiksi jos hän koski esiintyjän kättä verhon takaa, vaikutti se, miten esiintyjä reagoi tilaan ja olioihin siellä. **Tunneli** oli ”hyytelö”, jossa jokainen reagointi, valinta ja liike vaikuttivat ”hyytelöön” muutoksella. Jotain muuttui, tapahtui ja kyseinen tapahtuma vaikutti ympäristöön.

2.32 Installaatio

”*Installaatio on tilaan rakennettu taideteos, joka voi koostua esimerkiksi arkisista esineistä, näyttelyrakenteista, valosta, äänestä ja videoprojisoinneista; esitysinstallaatiossa myös ihmisistä. Installaation osat voivat olla toisistaan irrallisia ja edustaa erilaisia taiteen muotoja, mutta niitä yhdistää jokin teema, ajatus tai tavoite”. (http://kiasma.fi/kokoelmat/nykytaiteen-sanasto/)*

Yllä oleva teksti on nykytaiteen museon Kiasman verkkosivuilta määritelmä installaatiosta. Määritelmän mukaan ***Tunneli*** oli osaltaan installaatio. Olimme työryhmäni sekä Teatterikorkeakoulun opetusteatterin kanssa rakentaneet sen Studio 3 -tilaan. Teos oli tilassa tietyn ajan ja sillä oli myös kokemuksellinen funktio. Se oli itsessään jo olemassa oleva ja tärkeä, mutta myös ihmisten, niin esiintyjien kuin kokijoidenkin läsnäolollaan luoma kokonaisuus, joka muuttui jokainen hetki.

Installaatiossa voi olla eläviä osasia. Tästä hyvä esimerkki on taiteilija Marina Abramovic', jonka 2010 valmistamassa teoksessa "The Artist is Present" elävä osa – hän itse - luo installaation. Kyseinen teos tarvitsee myös kokijan ollakseen olemassa. Taiteilija istuu tuolilla pöydän ääressä ja häntä vastapäätä oleva tuoli on tyhjä. Siihen voi kokija istahtaa ja katsoa Marinaa silmiin.[2] Dialogisuus Marinan ja häntä vastapäätä istuvan kokijan välillä luovat installaation, esityksen. ***Tunneli***-teoksessa dialogisuus kokijan ja tilan sekä kokijan ja esiintyjän välillä oli iso osa kokemusta. Kuten Abramovic'in teoksessa ***Tunnelissakaan*** eivät esiintyjät puhuneet. ***Tunneli*** oli mielestäni muuttuva installaatio, jonka loivat esiintyjät ja kokijat omilla valinnoillaan ja reagoinneillaan.

2.33 Sosiaalinen koreografia

"Sosiaalisen koreografia" -käsitteen luojia ovat muun muassa koreografi Michael Klien ja dramaturgi Steven Valk. Heistä jälkimmäinen kertoo sosiaalisen koreografian kehittymisen taustalla olleen yhteisöllinen tarve muuttaa ja purkaa rakenteita perinteisten sosiaalisten ja kulttuuristen instituutioiden, mutta myös ajattelun osalta. (Klien & Valk 2008, 149) Sosiaalinen koreografia on yhteisöllinen projekti, jossa sosiaalinen muuntautumiskyky ja yksilöllinen havainnointi otetaan huomioon. Annettu paikka ja aika antavat mahdollisuuden luoda ja laajentaa yhteisön malleja, suhteita ja erilaisia tapoja olla, kokea ympäristönsä ja itsensä kanssa. (Klien 2008, 116) Tässä valossa ajateltuna ***Tunneli***-teos oli sosiaalinen koreografia.

Klien (2008, 115) jatkaa, että sosiaalisessa koreografiassa on tärkeää esiintyjien ja katsojien välinen suhde ja miten se perinteisemmän tavan poikkeamana luo tilaa ja aikaa siihen osallisille. Jotain yhteistä tapahtuu, yhdessä luodaan jotain yhteistä. Erilaiset tavat ja dynamiikat luovat

[2] (https://www.moma.org/learn/moma_learning/marina-abramovic-marina-abramovic-the-artist-is-present-2010)

esiintyjien ja osallistujien välille vuorovaikutusta. Keskeistä on esiintyjien ja katsojien keskinäinen riippuvuussuhde. Teos ei toimisi ilman toista osapuolta. Teos ***Tunneli*** oli yhteisöllinen prosessi ja projekti, jossa Klienin kuvaama riippuvuussuhde toteutui ja loi teoksen. Jokaisella kokijalla oli tehtävänsä teoksessa. Heidän läsnäolonsa ja valintansa vaikuttivat siihen, mitä ***Tunnelissa*** tapahtui.

2.34 Tilasidonnainen kokemuksellinen käyttömahdollisuus

Tunneli-teos oli selkeästi sidoksissa tilaan. Rakensimme ***Tunnelin*** tiettyyn studiotilaan. Sitä ei voinut siirtää toiseen tilaan, sillä se olisi pitänyt rakentaa aina uudestaan alusta loppuun, jolloin se olisi muuttunut. Teokseen vaikuttivat studiotila, työryhmä, valo- ja äänisuunnittelu sekä sinne tuodut esineet. Teoksessa tilasidonnaisuus ilmeni esitysympäristössä, mutta myös niissä asioissa, jotka tapahtuivat siellä. Tapahtumat olivat sidoksissa juuri kyseiseen tilaan. ***Tunneliin.*** Tila suunniteltiin ja rakennettiin jokaista yksityiskohtaa myöten juuri tätä tapahtumaa, esitystä varten. Studiotilasta muotoutui ***Tunneli***-teos, ja heijastuma tunnelimetaforastani.

”Affordance”, suomeksi käyttömahdollisuus, on yksi asia, joka nousi esille ***Tunneli***-teoksessa. Se oli niissä asioissa ja esineissä, mitä sieltä löytyi tai mitä sinne vietiin. Elizabeth Waterhouse (2010, 167-168) kuvaa artikkelissaan ”Dancing Amidst the Forsythe Company”, miten heidän teoksissaan esimerkiksi sukat luovat mahdollisuuden tietynlaiselle liikekielelle. Sukkien ”affordance” vaikuttaa näin koko teokseen. ***Tunnelissa*** oli monta käyttömahdollisuutta kantavaa oliota/esinettä. Koko tilan voi ajatella käyttömahdollisuutena. Kokija pystyi itse valitsemaan, miten tilaa käyttää. Hän pystyi kokeilla tilan eri käyttömahdollisuuksia sekä tilassa sisällä olevien olioiden mahdollisia käyttötapoja.

Tunneli oli kokemuksellinen esitys. Se oli prosessina ja esityksinä kokemusmatka esiintyjille ja minulle. Teoksessa kokija - tarkoittaen sitä henkilöä, johon esitys vaikuttaa - oli keskiössä. Kokemisesityksissä vähennetään tai rajataan tekijöitä, jotka ohjaavat katsojan kokemusta ennalta määrättyyn suuntaan. Esityksen sisältö perustuu katsojan valintoihin ja hänen tulkintoihinsa. (Elo & Laitinen 2008, 53) Tarkoituksellinen avoimuus sattumanvaraisille tapahtumille sai aikaan vapautta, mutta myös vastuuta. Kokijoiden oli itse luotava oma matkansa ***Tunnelissa***. He päättivät, miten reagoivat, mitä ajattelevat ja millaisia tulkintoja tekevät.

2.4 Holistinen ihmiskäsitys esitysympäristön suunnittelussa

Halusin tehdä kokonaisvaltaisen teoksen, jonka dramaturgia perustui ennalta-arvaamattomille tapahtumille. Koska ***Tunnelissa*** oli esineillä ja tilalla erilaisia käyttömahdollisuuksia, en voinut tietää, mitä siellä tapahtui. Tästä seurasi vastuun pohtiminen. Lähdin rakentamaan teosta holistisen ihmiskäsityksen pohjalta, jonka Lauri Rauhala (2014, 31-54) jakaa kolmeen olemassaolon osaan: tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus. Tajunnallisuus tarkoittaa psyykkistä ja henkistä olemassaoloa, kun taas kehollisuus tarkoittaa olemassaoloa aineellisena, orgaanisena tapahtumana. Situationaalisuus koostuu suhteista todellisuuteen. Kaikki kolme olemassaolon muotoa ovat aina läsnä yhdessä. Ei ole siis tilannetta, minkä ihminen kokisi esimerkiksi vain tajunnallisuuden kautta.

Ihmiseen voi vaikuttaa tajunnan, kehon ja situaation kanavien kautta. Kasvatus on ehkä tärkein toiminto, joka vaikuttaa ihmiseen tajunnankanavan läpi. (Rauhala 2014, 129-160) Tanssipedagogina vaikutan oppilaisiin niin kehon, situaation kuin tajunnankin kautta. ***Tunneli***-teosta suunnitellessani mietin, miten ja minkä osa-alueen avulla teos vaikuttaa kokijoihin ja esiintyjiin. Jälkeenpäin ajateltuna, teos vaikutti varmasti kaikkien kolmen kanavan kautta.

Holistisen ihmiskäsityksen kautta katsottuna ***Tunneli***-teos vaikutti ihmisiin situaation kautta. Tämän voi liittää ympäristönsuunnitteluun, jossa suunnittelija muokkaa ihmisen kokemaa todellisuuspohjaa ja sen sisäisiä suhteita. (Rauhala 2014, 129-131) Ympäristösuunnitteluun linkittyy minusta hyvin ***Tunnelin*** tilasidonnaisuuteen ja sen käyttömahdollisuuksiin. Näiden erilaisten käyttömahdollisuuksien kautta osallistuja vaikutti teokseen. Kokijat ja esiintyjät loivat sosiaalisen koreografian suhteessa toisiinsa sekä tilaan. ***Tunneli***-teoksessa oli oma maailmansa, johon ihminen astui kokemaan. Siellä jokaisen kokijan oma ajattelu, mutta myös moraaliset lähtökohdat tulivat osaksi kokemusta. Moraali tuli osaksi teosta esimerkiksi, miten koski toisen kättä tai miten ymmärsi ohjeeni: saa koskea kaikkeen kunnioittaen.

2.5 Moraali ja vastuu

Suunnitellessani ***Tunneli***-teosta, jossa kosketus oli isossa roolissa ja tilassa oli läsnä sattumanvaraisten tapahtumien mahdollisuus, minulle nousi vastuuntunne, johon täytyi reagoida. Mitä jos esiintyjälle tai kokijalle sattuisi jotain ikävää, tai jos jotain syvältä sisimmästä nousisi esille? Mitä jos joku kokija saisi jonkun kohtauksen? Edellisten kysymysten johdosta minun täytyi ratkaista, miten ***Tunneli***-teoksessa olisi turvallista olla ja kokea. Vastuusta syntyi *Myyrä*-hahmo**,** josta kerron lisää kappaleessa 4. Tunnelin rakentaminen.

Filosofi Eero Ojanen (2000, 33-36) vertaa kirjassaan ”Hyvyyden maailma” moraalia kieleen. Hänen mielestään moraali on välttämätön perustosiasia meille ihmisille eikä ilman sitä ole minkäänlaista kulttuuria. Se on olemassa, koska me ihmiset ylläpidämme sitä. Yleispätevää, kaikkialla toimivaa absoluuttista moraalia ei ole, mutta tietyt lähtökohdat voidaan olettaa kaikkialle. Ojanen kuvaa näitä ideaksi, jossa oikeudenmukaisuus, reilu peli ja

toisten huomioon ottaminen toteutuu. Jokainen ihminen käsittää moraalin omasta lähtökohdastaan. Kuitenkin on hyvä olla yhteiset pelisäännöt.

Tunneli-teos nojautui Ojasen kuvaamaan yleispätevään moraalin ideaan. Työryhmäni kanssa luotimme siihen, että ihmiset osaavat toimia toisia kunnioittaen ***Tunnelissa***. Neljän esityksen ja kolmen harjoituskerran jälkeen yksi kokemus oli hieman erikoinen erään esiintyjän mielestä. Tapahtuma liittyi sellaiseen tilanteeseen, jossa kokija ja esiintyjä eivät näe toisiaan. Esiintyjä työntää käden verhossa olevasta reiästä verhon toiselle puolelle, johon kokija voi reagoida. Hän kirjoittaa:

”Käsireiän kohtaamiset olivat virkistäviä tässä tilassa. Erikoisiakin. Tämä yksi eroottinen koskettelija oli, sanotaanko, ainutkertainen kokemus. Siedettävissä, koska oli esiintyjän viitta suojana, muutoin olisi ollut liikaa.”

Puhuimme asiasta esityksen jälkeen ja myöhemmin uudestaan. Esiintyjällä ei ole hätää, eikä hänelle jäänyt tilanteesta mieltä painavaa kokemusta. Esiintyjä itse sanoi, että hän ei voi tietää, mitä ihminen verhon toisella puolella oli tulkinnut ja miten kokenut tilanteen. Hänen oma tulkintansa oli kosketuksen eroottisuus, mutta kokija toisella puolella verhoa on voinut kokea sen täysin erilaisena. Tässä tilanteessa tulkinta nostaa vahvasti päätään. Milloin voimme luottaa omaan tulkintaamme?

Olin ohjeistanut kokijoita, että kaikkeen saa koskea, mutta kunnioittaen. Voin todeta Ojasen moraalin ideaan nojaten, että kun eroottinen koskettelu ei tapahdu yhteisymmärryksessä, ei ole kunnioittaen koskemista. Kuitenkin kyseinen tilanne on hieman hankalampi, koska emme pysty esiintyjän kanssa sanomaan varmaksi, että kokija oli koskettanut ei-kunnioittaen esiintyjää. Veli-Matti Värri (2004, 27) kirjoittaa siitä, miten jokainen ihminen on toiselle toinen persoona. Vaikka he jakavat maailman, elävät he omissa todellisuuksissaan ja elämäntilanteissaan. Tästä syystä he elävät myös erillisissä merkitys- ja aikahorisonteissa. Esiintyjälle kosketus on tuntunut

epämiellyttävältä ja eroottiselta, mutta voi olla, että kokija on yrittänyt koskea esimerkiksi hieroen, ajatuksella hyvää oloa tuottaen.

Koskettaminen on puhuttanut viime aikoina paljon esimerkiksi ”Me too”-kampanjan tiimoilta. Miten voi koskea toista niin, ettei tule väärinymmärryksiä? Tanssipedagogina tämä kysymys herättää minussa vastuun.

3. HARJOITUSPROSESSI – KOHTI TUNNELIA

Käytin opintoihini kuuluvan syventävän opetusharjoitteluni ***Tunneli***-teoksen valmistamiseen ja tutkimusprosessiin. ***Tunnelin*** harjoitusprosessiin kuului työpajatyöskentelyä, joka tapahtui Teatterikorkeakoulussa. Ensimmäinen työpaja oli marraskuun 2017 lopussa ja viimeinen puolivälissä helmikuuta 2018. Esittelen tässä kappaleessa työryhmäni. Kerron niistä havainnoista, joita työpajoissa nousi esille ja päätyi ***Tunneli***-teokseen.

3.1 Improvisaatio - ajatus ja liike

Kaikki työpajoissa tehdyt harjoitukset olivat ohjattua improvisaatiota. Improvisaatiolla tarkoitan oman liikkeen ja ajatuksen kehittämistä ja yhdistämistä, oman olemassaolon ilmentymistä liikkeen avulla. Oppilaani ovat kertoneet tanssiharrastuksensa aiemmista improvisaatiokokemuksista ja siitä, että improvisaatioharjoituksia ei oltu ohjeistettu, oli vaan pitänyt ”improilla”. Tanssiharrastajalle ja myös ammattilaiselle joskus vapaus rajoittaa. Jos on kaikki saatavilla ja käytössä, ei välttämättä tiedä mihin tarttua.

Kokemuksestani seurannut ajatus on taidepedagogina minun opetuksen sisällön tai yksittäisen harjoituksen lähtökohtana. Koen tärkeäksi, että opetuksessani käytetyt improvisatoriset tehtävät ovat selkeästi ohjeistettuja ja että niissä on minulla tanssinopettajana ajatus taustalla: kokemus siitä mitä minä saan harjoituksesta ja mihin suuntaan se minua avaa. Kun minulla on tehtävästä oma kokemus, ajatuksellinen ja kokemuksellinen prosessi, on sitä helpompi ohjata. Uskon myös, että opettajan omakohtainen kokemus auttaa oppilaita vapautumaan tehtävään, ja näin todella uskaltavat tutkia omaa liikettään. En odota oppilailtani samanlaisia kokemuksia kuin itselläni, vaan jätän tilaa moninaiselle kokemiselle.

Improvisatoriset harjoitukset kuuluivat vahvasti ***Tunneli***-teoksen harjoituksiin. Teimme myös muutamia harjoituksia autenttista liikettä. Kirsi Monnin (2004, 28-29) tohtorinväitöskirjan liitteessä kerrotaan autenttisesta liikkeestä. Se on yhdysvaltalaisen Mary Whitehousen 1950-luvulla kehittämä syvempään kehotietosuuteen tähtäävä metodi, joka perustuu jungilaiseen psykologiaan sekä Whitehousen omiin kokemuksiin tanssinalalta. En teettänyt autenttista liikettä terapeuttisin tarkoituksin, johon sitä on käytetty, vaan avaamaan omaa liikettä sisältä käsin.

3.2 Työryhmä

kuva Johanna Tunkkari 1

3.21 Esiintyjät

Tunneli-teoksessa esiintyjät olivat aikuis- ja teinioppilaitani sekä kolme luokkatoveria. Heitä oli yhteensä 12, mutta yhdessäkään esityksessä ei ollut 12 esiintyjää. Jokaisessa esityksessä oli hieman eri kokoonpano, kuitenkin niin, että seitsemän esiintyjää oli kaikissa esityksissä. Esiintyjät olivat hyvin eri taustaisia sekä eri-ikäisiä. Nuorimmat olivat 15-vuotiaita ja vanhin taas oli 52-vuotias. Myös tanssi -tai esiintymistaustoiltaan esiintyjät olivat hyvin moninaisia. Luokkatoverini ovat ammattilaisia tanssin ja teatterin puolelta, ja osa oppilaistani on esiintynyt toisia enemmän.

Tämä heterogeenisyys oli mielenkiintoista. Oli tunteikasta seurata, miten eri-ikäiset ihmiset kohtasivat, loivat vuoropuhelun ja vaikuttivat toisiinsa. Yksi esiintyjistä kirjoitti prosessista: *”Suuri kiitos uskomattoman skarpille ja ihanalle nuorisolle yhdessä tekemisestä ja huumorista. Minun teinikammo on poistunut.”* Mielestäni on tärkeä kohdata erilaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä, jotta oma maailma laajenee ja aukeaa uudella tavalla. Heterogeenisessä ryhmässä taiteenoppiminen olisi moniulotteisempaan, kun olisi erilaisia ja -ikäisiä ihmisiä, joihin peilata ja joita kohdata. Ennakkoluulot syntyvät tulkinnoistamme, joita teemme ilman jatkuvaa kohtaamista. On helppo leimata esimerkiksi kaikki teinit jonkun yhden kokemuksen kautta. Mitä tällainen leimaus tekeekään leimaajalle itselleen?

Tärkein seikka työryhmässäni oli se, että he kaikki, lukuun ottamatta luokkatovereitani, ovat olleet mukana kaikissa tanssinopettajan maisteriopintojeni aikana tehdyissä tutkimuksissani ja harjoitteluissani. Työryhmäni esiintyjäjäsenet ovat minulle hyvin tuttuja ja minä heille. Tämä tunteminen auttoi luottamusta vaativassa prosessissa hyvin paljon. Kuluneiden kahden vuoden aikana olemme useasti työskennelleet aistien kanssa tanssitunneilla. Myös erilaisia kosketus – ja kontaktiharjoituksia olemme tehneet säännöllisesti. ***Tunnelin*** harjoitusprosessi oli pitkä, mutta työpajoihin osallistuttiin oman aikataulun mukaan, mikä loi tilanteen, että osa

ryhmäläisistä kohtasi vasta harjoituksissa yleisön kanssa. Tämä loi osaltaan sattumanvaraisuutta koko prosessille.

3.22 Äänisuunnittelu

Äänisuunnittelijana teoksessani toimi Markku Essel. Me tunnemme entuudestaan, ja yhteistyö oli myös tässä tapauksessa helppoa. Tapasimme hänen kanssaan kerran ennen joulua, jolloin kerroin ideastani ja mitä ***Tunneli***-teoksessa olisi. Yritin parhaani mukaan kuvailla millaista tunnelmaa hain, mutta samalla olin kiinnostunut, millaisia valintoja hän tekisi. Hän sai tulkita näkemyksiäni ihan omalla tavallaan.

"Teoksen vahva kokemuksellinen teema toimi lähtökohtana ja innoittajana syntyneille äänille. Halusin tarjota tilaan toisistaan luonteeltaan erilaisia ääniä, jotka toimisivat sekä itsenäisinä olentoina sekä kontrastissa / vuorovaikutuksessa tilan ja toistensa kanssa. Ainoaksi rytmilliseksi osa-alueeksi muodostui "odotustilan" ääni. Odotuksen ollessa aikaa tiedostava toimenpide koin, että se voidaan toteuttaa sekuntien laskemisen sijaan rytmin laskemisella. Muut teoksen äänistä olivat alustavasti tämän vastakohtia. Ajattomia mattoja (joissa toki myöhemmin tuli esiintymään hieman huojuntaa)."-Markku-

Markun kommentista huomaan, että ajatuksemme kohtasivat. Tämä näkyi myös siinä, että melkein alkuperäinen versio äänimaailmoista päätyi ***Tunneli***-teokseen. Toisaalta halusin myös antaa tilaa äänimaailmalle ilman, että tulkitsisin sen pelkästään oman näkemykseni kautta. Kun äänimaailma tuli mukaan harjoitusprosessiin, minulle oli selvää, että se kuului ***Tunneli***-teokseen. Yleiseen äänimaailmaan, joka täytti ***Tunnelin***, tuli muutoksena alkuperäiseen vain pieni ns. ”rytty”, jotta esiintyjät olisivat tietoisia ajan kulusta. Heidän olemiseensa ja tekemiseensä vaikutti seitsemän minuuttia kestävä luuppi, joka oli sama aikaväli, jolla kokijat astuivat ***Tunneliin*** sisälle.

3.23 Valosuunnittelu

Valosuunnittelijana ***Tunneli***-teoksessa toimi Hanna Käyhkö. Tunsin hänet ennakkoon syksyisestä isosta koko luokan projektista, johon Hanna suunnitteli valot. Oli helppo luottaa ihmisen visioon, kun oli jo nähnyt hänen työtapaansa ja jälkeä. Hannan kanssa tapasimme kerran ennen joulua 2017, jolloin kerroin suunnitelmistani pohjapiirustuksen avulla. Minulla oli muutamia ”ehdottomasti nämä pitää saada” -ideaa, mutta luotin Hannan näkemykseen. Hanna sai aikaan uskomattoman hienon valomaailman, joka loi ***Tunneliin*** sen ominaisen tunnelman.

*”Kontrastit ja niiden luomat rajapinnat olivat vahvasti läsnä **Tunneli**-prosessissa. Kun rakensimme valoja **Tunneliin**, olin hyvin kiinnostunut valon ja varjon rajapinnasta. Erityisesti kun valaisimme vesitippoja, niiden alla oleva ämpäri valaistiin ja se samalla loi maahan varjon. Kuitenkin tuon varjon ja valon rajauksen johdosta lattiaan jäi pieni sinisävyinen muoto, muisto ämpäristä. Tuo sävy oli niin kaunis, ja huomasin sen havaitsemisen jälkeen etsiväni niitä muualtakin.” -Mari-*

3.3 Työpajat

Työpajoissa keskityimme aina yhteen teemaan, joka linkittyi ajatuksiini siitä, mitä ***Tunneli-***teoksessa voisi olla. Yleisesti työpajat olivat kolme tuntia kestäviä sisältäen liikkeellisiä ja ajatuksellisia harjoituksia. Jokaisella kerralla lähtökohtana oli filosofinen ajatus, joiden pohjalta rakensin harjoitusten kulun. Mietin, miten filosofisen ajatuksen voisi yhdistää tanssitunnin sisältöön. Harjoitusprosessissa nousi esille kolme tärkeää teemaa: miten kohdata toinen, muistot ja niiden vaikutus sekä kosketus. Avaan tässä kappaleessa omia sekä työryhmäni ajatuksia teemoista sekä kerron, mitä työpajoista päätyi ***Tunneli***-teokseen.

Miten katsomme ja koskemme toista? Miten olemme kontaktissa ympäröivän tilan ja maailman kanssa? Näihin kysymyksiin lähdin etsimään vastausta suunnittelemalla erilaisia tehtäviä työpajoihin. Teimme paljon erilaisia

kosketus-, kontakti- ja katsomisharjoitteita. Lähtökohtana oli ajatus toisen kohtaamisesta.

3.31 Kosketus

Valitsin yhdeksi teemaksi kosketuksen, koska teimme paljon harjoituksia kosketuksen kanssa erityisesti ***Tunneli***-esityksessä ollutta Tuntemistilaa ajatellen. Kosketus on mielestäni tapa kohdata toinen. Näissä harjoituksissa tuli myös tärkeäksi osaksi kosketuksesta keskustelu. Harjoitusprosessin aikana jokainen työryhmän jäsen, minut mukaan lukien, sai kokea useampaan kertaan ***Tunneli-***teoksessa olleen silmät kiinni kosketeltavana olemisen. Näiden kokemusten pohjalta keskustelimme ja kerroimme kukin mielipiteitämme siitä, millainen kosketus oli toimiva ja millainen ei.

Harjoittelimme myös erilaisia lähestymisiä silmät kiinni olevaan kokijaan. Lähtökohtana olivat aina kädet tai niiden osat. Minusta tuntui hyvältä, kun kaksi ihmistä lähestyi hiljalleen molemmilta puoliltani ja painautui hiljalleen käsivarsiini. Siinä välissä tuntui turvalliselta. Tunsin selkeästi oman kehoni, ne rajat mihin fyysinen kehoni sivuilta ulottui.

Harjoittelimme kosketusta paljon, koska se oli isossa roolissa ***Tunneli***-teoksessa. Keskustellessamme kosketuksesta harjoitusten yhteydessä esiin nousi paljon kosketuskohtia, joihin työryhmäläiset eivät halunneet kosketusta, tunsivat sen hieman epämiellyttäväksi tai aristelivat kosketuskohtaa. Tällaisia alueita olivat esimerkiksi vatsa ja vyötärö sekä kaula ja kasvot. Sisäreidet ja takapuoli sekä rinnat olivat myös selkeitä paikkoja, joihin kosketusta ei kaivattu. Meille kaikille oli selvää, että genitaalialueita ei ole missään nimessä tarkoitus koskea. Ajattelimme myös, etteivät muut ole tottuneet siihen kuten me. Tuntemattoman kosketus voi olla hyvin voimakas kokemus.

Harjoitusten ja keskustelujen pohjalta rakensimme yhdessä tavan koskea kokijaa, mutta silti olla läsnä hetkessä ja reagoida sattumanvaraisiin

tapahtumiin. Meillä on tarve tulla kosketetuksi ja koskettaa. Kun yhteydenpito ja kaikki muukin siirtyy virtuaalimaailmaan, on kosketus sellainen asia, jota ei voi virtuaalisesti saada - ainakaan vielä. Kosketus on vuorovaikutussuhde kuten katsekin. Katsekin voi koskettaa. Mutta kun suljemme näköaistimme ja keskitymme vain tuntemaan, antaa se erilaisen ulottuvuuden tuntoaistille ja vuoropuhelulle kosketuksen kautta.

” …En olisi voinut aavistaa mitä tunnelissa on ja siinä elämyksellisyys piilikin! Lisää tällaista! Rentouttavaa ja tuntui hyvältä saada koskea ja tulla kosketetuksi. Kosketukset olivat ystävällisiä ja oli hauska tunne olla ohjailtavissa. Tuona hetkenä varsinkin kaikki mieltä painaneet asiat jäivät unholaan ja hetkeen keskittyminen oli vahvasti läsnä…”

3.32 Toisen kohtaaminen

Parityöskentely oli osana melkein jokaista työpajaa. Pari havainnoi toisen tekemistä seuraten katseellaan. Pari kosketti ja antoi erilaisia impulsseja, jotka tukivat toisen liikkumista, tai oli läsnä kosketuksen avulla. Parityöskentelyssä tärkeintä mielestäni on toisen kohtaaminen. Toisen kosketuksen ja katseen avulla oppii itsestä uutta. Parin tehtävä oli olla läsnä toiselle. Hän ei kuitenkaan tulkinnut eikä antanut ns. palautetta toisen tekemisestä. Harjoitusten jälkeen kirjoitimme tai keskustelimme omien kokemustemme pohjalta.

Kun toinen on toiselle läsnä hyväksyen toisen juuri niin kuin hän siinä hetkessä on, tekee se mielestäni toisen näkyväksi ja olevaksi. Samalla läsnä oleva toinen tekee itsensä näkyväksi ja olevaksi toisen kautta. Värri (2004, 72) kirjoittaa Buberin ajatuksista, että Minä-Sinä-yhteydessä ihminen tulee tietoiseksi itsestään maailmaan osallistumisen ja toisen kautta, jolloin hänestä tulee oleva. Tämä tarkoittaa, että Minä on olemassa Sinän kautta. Buberin välitila on kohtaaminen Minä-Sinä-suhteessa. Kun toinen katsoo toista, on katsojan ja kohteen välissä tämä välitila. Kappaleessa 2.21 Kokemuksellisuus

esittelemissäni Merleau-Pontyn ajatuksissa on mielestäni paljon yhteistä Buberin kanssa.

3.33 Muistot

Suunnittelin muistot työpajaan harjoituksen, joka perustuu osallistujien muistoihin. Olin suunnitellut työpajan alun ja ideoinut miten mahdollisesti voisi jatkaa, mutta en ollut lyönyt mitään lukkoon. Halusin luottaa intuitiooni ja hetkessä olemiseen, joten jätin työpajan jatkon auki sattumanvaraisille tapahtumille.

Elizabeth Grosz kirjoittaa Henri Bergsonin ajatuksesta: ”Mennyt ja tämä hetki ovat olemassa, ilmestyvät yhtä aikaa. Ne muodostuvat samanaikaisesti” (Grosz 2005, 103 [kääntänyt kirjoittaja]). Tätä lukiessani ajatukseni kulkivat muistoihin ja siihen, miten vahvasti ne ohjaavat meitä. Miten suuri osa historiaamme on muistoja ja miten suuri osa noista muistoista on todellisia – mikä onkaan todellista? Kuinka paljon me havainnoijina, kokijoina muokkaamme muistojamme joka ikinen hetki?

Kappaleessa 2.1 Aistit Falcinellin (2015, 7) mukaan aistien avulla muokkaamme muistiamme. Tämä pätee mielestäni myös kokemuksiin ja muistoihin. Kun esimerkiksi haistan jotain, saatan muistaa hetken lapsuudestani. Kuitenkin tuo hetki, jonka olen kokenut aiemmin, tulee todelliseksi juuri siinä muistamisen hetkessä. Kaikki, mitä olen kokenut muiston ja tämän hetken välissä, muuttavat alkuperäistä muistoani. Vaikka muisto olisi jaettu toisen ihmisen kanssa, muistamme asiat omasta kokemusmaailmasta käsin. Tämän vuoksi ei ole mitään absoluuttista historiaa, ei mitään pysyvää muistoa. On vain paljon tarinankerrontaa. On tapahtumia, jotka muuttavat tarinaa. On hetkiä, jotka pysäyttävät, ja tarinasta pyyhitään osa pois. Näistä ajatuksista syntyi harjoitus, jota teimme työpajassa.

Harjoituksen ideana oli tutkia, miten muisto muuttuu, kun se kehollistetaan. Muisto kulki useamman eri kehon läpi vanhan leikin ”rikkinäinen puhelin” mukaisesti. Lopuksi havainnoimme, miten muistot olivat muuttuneet. Työpajaan osallistujien mielestä harjoitus oli todella mielenkiintoinen ja toimiva. Koska harjoituksen jatko (”rikkinäinen puhelin”-idea) syntyi harjoituksen aikana, puhuimme myös siitä, miten tärkeää on intuition käyttö tanssiopettajalle ja ihmiselle ylipäätään. Olla hetkessä vapaa kokemaan, ajattelemaan ja kohtaamaan, reagoimaan sattumanvaraisiin tapahtumiin.

3.4 Mitä Tunneliin syntyi

Kerron tässä kappaleessa niistä koreografisista ratkaisuista, jotka tulivat valmiiseen ***Tunneli***-esitykseen.

3.41 Tehtävä ja Tunnelikatse

Yksi kosketus- ja katsomisharjoitus tehtiin esineen ja parin kanssa. Toinen parista oli liikkuja ja toinen katsoja. Liikkujat laittoivat silmät kiinni, jonka jälkeen annoin heille käsiinsä esineen, jota he saivat tunnustella, mutta eivät nähdä. Tunnustelu johti liikkeeseen ja kokeiluihin, mitä esineillä voisi tehdä ja miten sen kanssa voisi liikkua. Tästä harjoituksesta sain idean ***Tunneli***-teoksessa olleeseen tehtävään, jossa kokijan piti valita jokin esine mukaansa ja jättää se ***Tunneliin***.

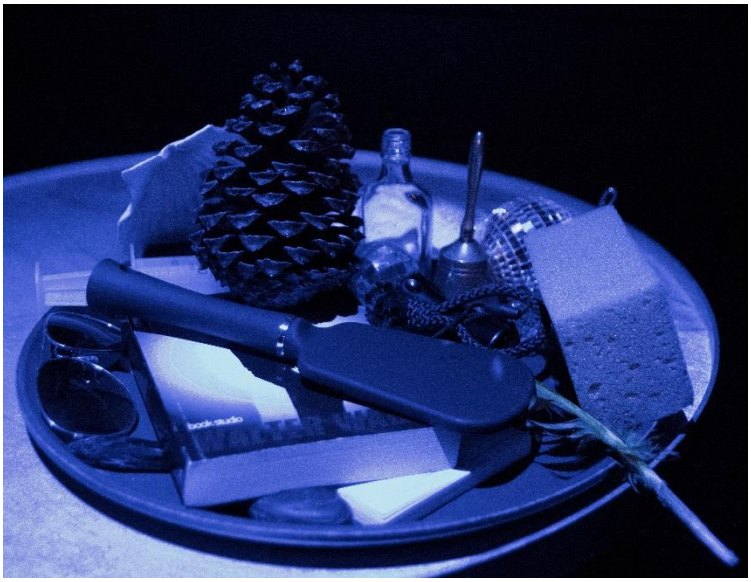

kuva Johanna Tunkkari 2

Seuraavasta harjoituksesta sain idean ***Tunnelin***-teoksen tirkistelyputkiin. Ensin liikuttiin tilassa ja pyrittiin pitämään katse tunnelimaisena, eteenpäin menevänä, kapeahkona. Kun olimme kokeilleet katsetta ajatuksen avulla, otimme käyttöön paperista rullatut tötteröt. Katsoimme näiden, noin kolme senttimetriä halkaisijaltaan, tötteröiden läpi ja liikuimme tilassa. Kokeilimme katsomista sekä yhdellä silmällä että molemmilla silmillä. Katsomisentapa rajasi havainnon yksityiskohtaiseksi. Isoista pinnoista, kuten lattiasta, näkyi vain yksittäinen alue. Tämä oli minusta yhtä aikaa mielenkiintoista ja tylsää. Jäin miettimään sitä, mikä katsomisen kohteesta tekee kiinnostavan.

Tästä rajatusta katsomisen tavasta tuli minulle aluksi sellainen olo, että olen jotenkin kehoni ulkopuolella tai että en ole kokonaan minä. Kun vein ajatusta pidemmälle, jäin miettimään, olenko kuitenkin enemmän minä, kun rajaan havaintokenttäni. Olen tässä joka hetki. Se, miten rajaan havaintokenttääni, ei vaikuta olemassaolooni, olen joka tapauksessa. Rajaaminen kuitenkin vaikuttaa siihen, miten tulkitsen näkemäni. Tälle katsomistavalle annoin nimeksi ”Tunnelikatse”.

3.42 Katsomistilan koreografinen luuppi

”Jokainen hetki on uusi ja kiinnostava, jokaisessa hetkessä on jo kaikki syvyys ja pinnallisuus, mitä se hetki tarvitsee. Se riittää, että uskaltaa luottaa siihen, että on hetkessä ihan juuri sellaisena kuin on. Jos alamme päällystää kosketusta tunteilla tai merkityksillä, ei kosketus itsessään ole enää arvokas. Jos päällystämme itsemme erilaisin kerroksin, on vaikea nähdä mitä kerrosten alla on - kuinka monta huntua päälleen on pukenut. Pääseekö näistä hunnuista eroon harjoituksilla, joita teemme tai ***Tunnelissa****, jossa voi kokea omalla tavallaan? Voiko kokea täysin ilman huntuja, kerroksia jostain, jota luulemme, että meidän tulisi olla?”-Mari-*

James Williamsin kirjoittaa kirjassaan ”Gilles Deleuze’s difference and repetition”*: ”Varioi elämääsi siten, että se ilmentää kaikkia syviä intensiteettejä tai erilaisuuksia niissä itsessään, yhteydessä kaikkeen”* (Williams 2003, 13 [kääntänyt kirjoittaja]). Tämä lause sopi hyvin siihen, miten olimme rakentaneet ***Tunneli***-esityksen Katsomistilan liikemateriaalia. Liikemateriaali perustui ajatukseen, että jokainen hetki on uusi. Niin kuin uusi maisema vaihtuisi aina silmissä, olivat ne kiinni tai auki. Tästä ajatuksesta syntyi ns. ”vahinkokontakti ”, jolla esiintyjät olivat kosketuksissa toisiinsa.

Katsomistilan liikemateriaali perustui tähän ”vahinkokontaktiin”. Se perustui kosketukseen, jolle pyritään olla antamatta merkitystä tai tunnetta. Kosketukset vain tapahtuvat. Esiintyjät tekivät noin seitsemän minuuttia kestävää luuppia neljä kertaa aina aloittaen ja lopettaen selät vastakkain. Heidän tehtävänsä oli liikkua koko ajan ”vahinkokontaktissa” toisiinsa. He aloittivat liikkumisen silmät kiinni, mutta saivat aukaista ne omaan tahtiin. Silmiä sai sulkea ja avata uudelleen oman tarpeen ja halun mukaan, kuitenkin niin, että kokijaa ei kohdattaisi katseella. Kun esiintyjiä oli neljä, oli yhden tehtävä olla aina käsireiällä, kun hän palasi liikkumaan, toisen täytyi siirtyä reiälle. Kun heitä oli kolme, yksi kävi vuorotellen reiällä, mutta palasi toisten kanssa liikkumaan. Käsireiästä olen maininnut jo kappaleessa 2.5 Moraali ja vastuu.

”Torstaintyöpajakerralla 18.1 saimme ensimmäistä kertaa katsomistilan luupista jollain lailla rakenteellisesti valmiin ja tämä oli todella tyydyttävää. Jotenkin tuntui, että helpotus tuli ihan keholliseksi. Kun taas työpajakerralla 25.1 ahdistus ja pieni paniikki palasivat prosessiin. Tuntui, että se mitä oltiin saavutettu edellisellä kerralla, oli kadonnut ja aloitimme katsomistilan rakentamisen alusta. Kuitenkin työryhmäläiset parin luupin harjoituskerran jälkeen alkoivat saada otteen hetkessä olemiseen ja vahinkokontaktiin. Tämä on hyvä muistutus, miten helposti unohdamme ja samalla toisaalta muokkaamme jo koettua siinä hetkessä.” -Mari-

3.5 En tiedä mitä tapahtuu

Harjoitusesityksissä sekä oikeissa esityksissä olin ***Tunnelin*** ulkopuolella sen suuaukolla. Samalla kun seisoin Teatterikorkeakoulun kylmähköllä torilla, ymmärsin, että minä olin tässä ulkopuolella koko esityksen ajan eikä minulla ollut mitään tietoa, mitä ***Tunnelin*** sisällä tapahtuu. Tunne kouraisi mahan pohjasta, mutta minun ei auttanut kuin luottaa siihen, mitä olimme luoneet ja mikä loi itseään koko ajan. Minun täytyi päästää irti.

”Kaikki aktuaaliset oliot ovat yhteydessä, suhteessa toisiinsa”(Whitehead 1978, 66[kääntänyt kirjoittaja]). Se, mitä kulloisenakin hetkenä ***Tunnelissa*** tapahtui, ei ollut tiedossani. Se oli vain kokijoiden tiedossa, heidän oman kokemuksensa kautta. Minä en tiennyt ja se oli mielenkiintoista. Kuitenkin tiesin, että kaikki tapahtumat olisivat hetkessä ja yhteydessä toisiinsa luoden muuttuvaa dramaturgiaa ***Tunneli***-teokselle. Jos olisin antanut selkeät ohjeet, miten ***Tunnelissa*** tulisi toimia ja olla, olisin mielestäni rajannut kokijoiden kokemuksia ja myös tapahtumia siinä määrin, ettei se tuntunut kuuluvan tähän prosessiin. Samalla tiedostan, että rajaus ei olisi poistanut tapahtumisen olemassa oloa. Se olisi tapahtunut kuitenkin.

4. TUNNELIN RAKENTAMINEN

4.1 Taustaa

”Tunneli on kokemuksellinen matka. Sisään ja ulos, pimeä ja valo, matka ja perillä, mennyt ja tuleva. Tunnelissa on nyt, tässä. Kun on tässä, on tunnelissa. Tunneli on välitila. Tunneli on elämä, elämä on tunneli. Kumman valitset?”

Ensimmäinen versio ***Tunnelista***, tuli mieleeni unessa tai oikeastaan unesta herätessäni. Olin kesällä 2017 isäni mökillä ja nukuin aitassa, jossa nukuttaa aina hyvin. Heräsin aivan liian aikaisin kello 6.30, ja silmäni vain aukesivat. En tuntenut väsymystä, ja mieleni oli täyttänyt ajatus ”Reactorista”, joka kiemurtelisi pitkin Teatterikorkeakoulun toria ja päätyisi yhteen studioon. En saanut enää unta, vaikka yritin, vaan oli pakko kirjoittaa ajatukset ylös.

Reaktori-putkeen voisi mennä sisälle aistimaan, kokemaan ja reagoimaan. Putki päätyisi studiotilaan, jossa olisi osallistujille yhteinen tehtävä. Ajattelin, että tehtävä liittyisi projisoitavaan videokuvaan ja sen näkyväksi tekemiseen. Tästä yhteisestä tehtävästä lähti muokkaantumaan ajatus tilasta, jossa jokainen kokija vaikuttaisi tilaan omilla valinnoillaan ja olemisellaan. Tilan nimesin ***Tunneliksi.***

4.2 Tunnelin suulla

Tunneli-esitykseen osallistujat saapuivat Teatterikorkeakouluun, ja minä olin heitä vastassa. Toivotin heidät tervetulleeksi ja opastin riisumaan ulkovaatteet ja kengät niille varattuun naulakkoon. Kerroin, että naulakko löytyy ***Tunnelin*** loppupäästä, takatilasta. Osallistujat saivat valita villasukat, jotka he pukivat jalkaansa. Menimme ***Tunnelin*** alkuun, jossa oli maalauspiste. Kerroin, että he voivat maalata siinä hetken ja odottaa omaa ***Tunneli-***vuoroaan. Maalausseinällä (sekä toisella seinällä) oli ohjeita ***Tunnelia*** varten, jotka kannustin lukemaan. Osallistujat pääsivät ***Tunneliin*** seitsemän minuutin välein. Ennen ***Tunneliin*** menoa pyysin kokijan

käsienpesupisteelle, jossa valutin lämmintä vettä kannusta hänen käsilleen. Kokija valitsi itselleen puhtaan pyyhkeen, johon kuivasi kätensä.

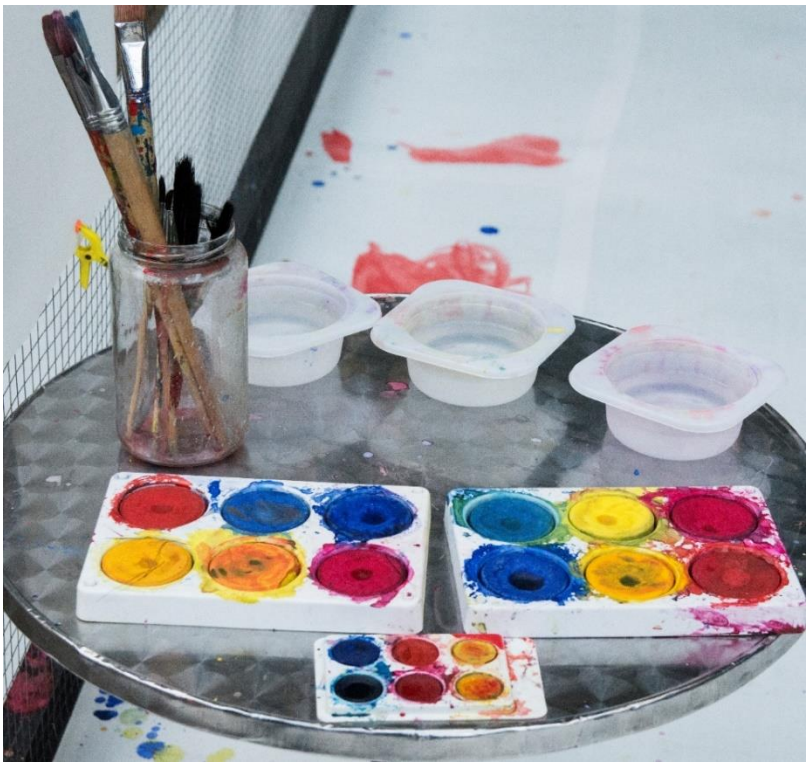

kuva Johanna Tunkkari 3

Menin kokijan kanssa Studio 3:n eteistilaan ja kertasin ohjeet. Eteisessä oli pöytä, jossa oli erilaisia esineitä. Osallistujan tuli valita yksi esine/olio mukaansa ***Tunneliin***. Hänen tehtävänsä oli jättää tämä valitsemansa olio sellaiseen kohtaan ***Tunnelia***, jonka hän koki oikeaksi valitulle esineelle. Olion valinnan jälkeen avasin Studio 3:n oven ja toivotin hänelle hyvää matkaa.

4.3 Tunnelissa

Kun kokija astui sisään studioon, oli häntä ensimmäisenä vastassa musta verho - verhoista rakensimme ***Tunnelin*** toiset seinät. ***Tunnelissa*** pystyi etenemään vain yhteen suuntaan, myötäpäivään. Alussa vasemmalle kääntyessään kokija kohtasi kolme metallista ämpäriä, joihin tippui vettä. Vesi tippui tippapusseista, joita oli hieman maalattu tai teipattu mustaksi. Vesi elementtinä oli tässä jo toisen kerran. Ensin sillä puhdistauduttiin, ja sitten vesitippa kertoi tarinaa. Se saattoi avata kokijalle muistoja, tai hänen historiaansa, tuoda mieleen tarinoita, joita kokija oli kuullut tai lukenut.

kuva Marko Katajisto 1

Bonnie Gintis (2007, 81-82) kuvailee kirjassaan ” Engaging the Movement of Life” veden tärkeyttä elämässämme. Vesi on elämän ehto. Aikuisen kehossa vettä on yli 50%. Jos ajattelemme elämää jatkumona ja liikettä olemassaolomme perustana eikä asiana jota teemme, silloin identiteetti muodostuu ennemminkin kehon nesteiden toiminnasta kuin kehon konkreettisesta rakenteesta. Kehomme on prosessi ei objekti. Vesi ja nesteet kehossamme ovat liikkeessä jatkuvasti. ***Tunnelissa*** vesi elementtinä oli tietynlainen heijastuma meistä. Tippuvan vesitipan liike ja ämpäriin kertyvä veden määrä muuttui koko ajan. Samoin vesi kehomme sisällä liikkuu ja muuttaa meitä.

Veden jälkeen kokija saattoi kohdata käden, joka työntyi läpi verhon. Verhossa oli kahdessa kohtaa aukko, toinen ylhäällä ja toinen alhaalla, josta käsi juuri mahtui. Kokija pystyi reagoida käteen kuten haluasi. Käsi oli ensimmäinen ihmiskontakti ***Tunnelissa.*** Käsi on vain osa ihmistä. Riittääkö se tunteeseen, että on kohdannut toisen ihmisen?

Kuva Johanna Tunkkari 4

Näiden käsireikien ala- tai yläpuolella oli kurkistusputkia verhon toiselle puolelle. Tirkistelyreiät olivat pieniä tunneleita. Putkien halkaisijat olivat joko kolme tai viisi senttiä leveät. Kurkistellessaan kokija näki vain rajatun tilan putkien kautta. Näistä putkista näki esiintyjiä liikkumassa. Voi olla, että putkesta ei näkynyt ketään tai näki toisen ihmisen hyvin läheltä. Mitä rajattu näkökenttä toi kokemukseen? Mietin, miten elämän rajaaminen tuo turvaa, mutta poistaa kokemuksesta jotain.

kuva Johanna Tunkkari 5

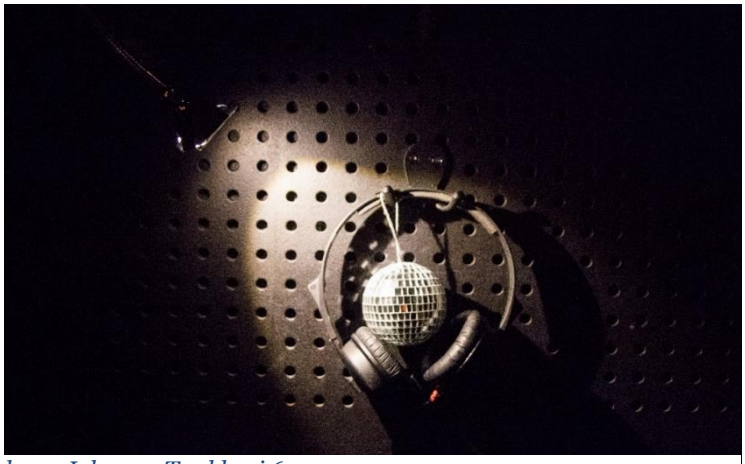

kuva Johanna Tunkkari 6

Tirkistelyputkien ja käsireikien välissä oli kuulokkeet, joista pystyi kuuntelemaan erilaista äänimaailmaa. Minulle äänimaailmasta tuli mieleen kuin auto menisi ohi tunnelissa. Asetin kuulokkeet juuri tähän, jotta kokija pysähtyisi. Näin halusin varmistaa, että kokija näkisi käden ja minitunnelit, joista tirkistellä. Kuulokkeiden äänellinen tehtävä oli yhdistyminen yleisen äänimaailman. Kuulokkeiden volyymi oli laitettu äänisuunnittelijan ohjeiden mukaisesti aika hiljaiselle. Tarkoituksena oli, että äänimaailmojen yhdistyminen ja yhdistäminen olisi helpompaa ja mahdollisesti tapahtuisi itsestään tai sattumalta.

Mustien hyllyjen päällä oli erilaisia tuoksuja rasioissa. Kahdella hyllyistä oli myös lasipullo, jossa toisessa oli vihreää nestettä ja toisessa punaista. Molemmissa oli värin lisäksi tuoksuöljyä. Kokija pystyi halutessaan haistelemaan niitä, mutta se vaati rasioiden ja pullojen aukaisemisen. Jos kokija ei halunnut aukaista rasioita tai ne eivät kiinnittäneet hänen huomiotaan, ei hän tiennyt tuoksuista mitään.

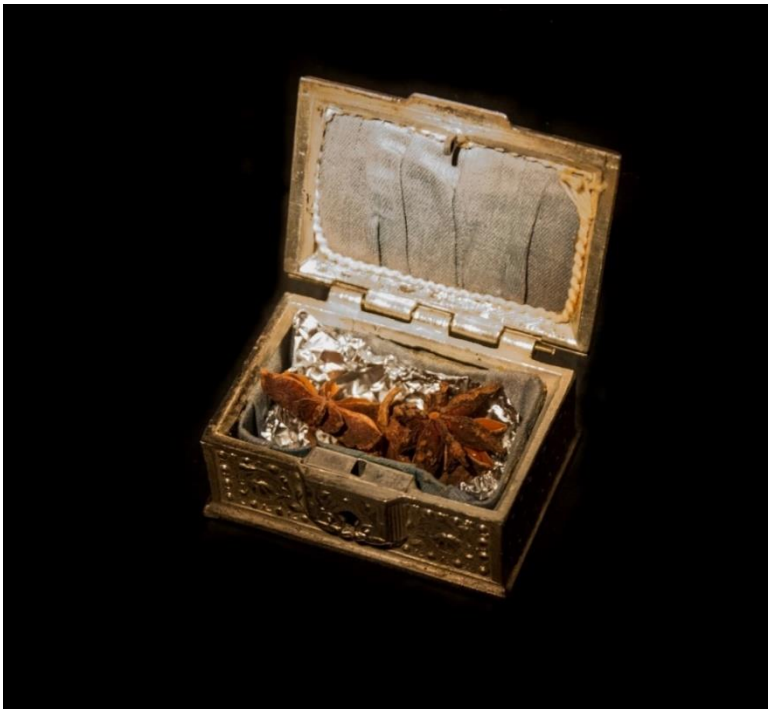

kuva Johanna Tunkkari 7

Tuoksujen tehtävä oli herättää hajuaisti ja mahdollisesti tuoda muistoja mieleen. Tuoksut tulivat kardemumman siemenistä, tähtianiksesta, mullasta, fenkolin siemenistä ja kanelitangoista. Pulloissa oli tuoksuöljyä - vihreässä oli metsän tuoksua ja punaisessa oli piparminttua. Tyhjässä rasiassa oli ollut kynsilakanpoistoaineinen vanulappu, ja muisto tuoksusta oli jäänyt rasiaan.

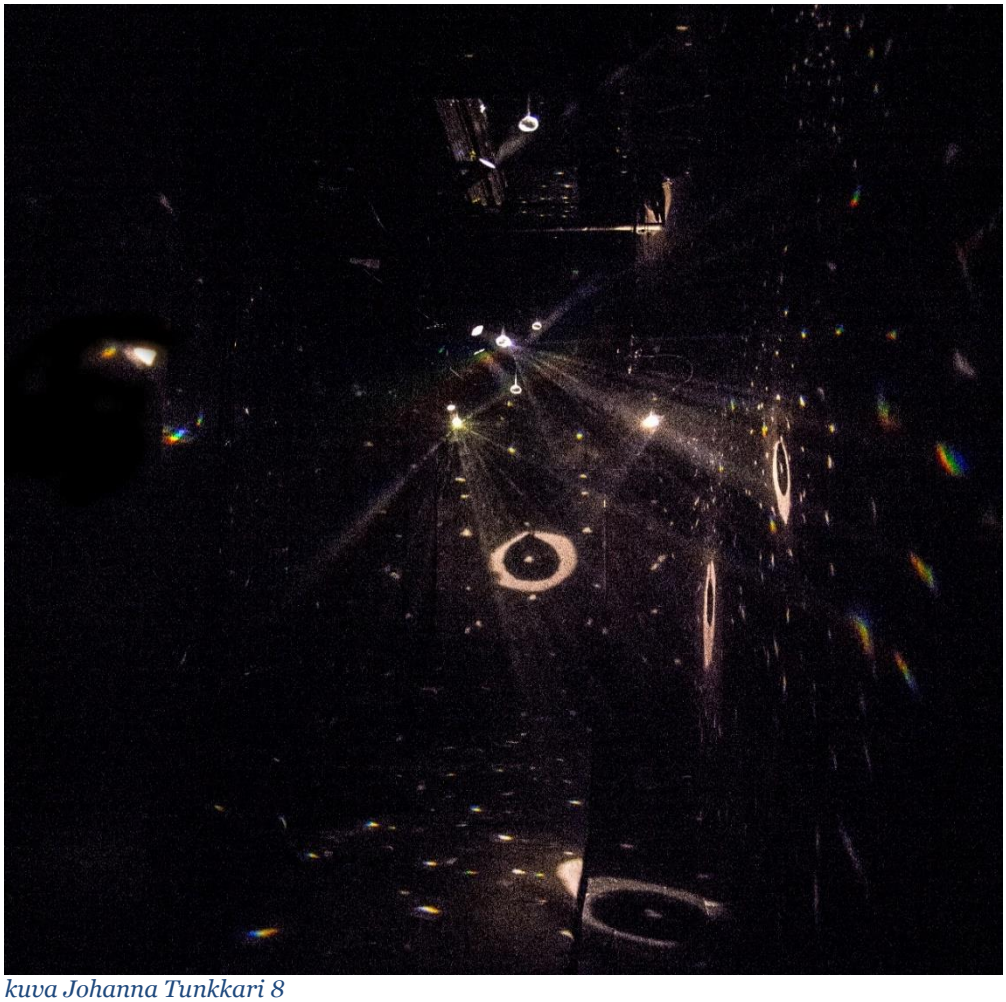

kuva Johanna Tunkkari 8

Kulman takaa avautuivat kristallipallojen luomat spektrit, jotka leijailivat tilassa. Tunnelma oli mielestäni taianomainen ja kaunis. Kristallipallojen alla oli patjoja ja tyynyjä, joiden päälle saattoi jäädä makaamaan ja lepäämään, olemaan hetken spektrien kanssa - kuin katselisi tähtitaivasta. Ajatukseni oli, että kokija saisi olla hetken rauhassa, jäädä paikalleen ja mahdollisesti kokea yhteyden johonkin suurempaan tähtiä muistuttavien valojen kanssa.

Kristallipalloja ja taskulampun valoa olen käyttänyt myös tanssitunneilla. Ne rauhoittavat ja inspiroivat liikkumaan.

kuva Johanna Tunkkari 9

Seuraavaksi kokija joutui ryömimään tai konttaamaan, koska matkalla vastaan tuli este, joka piti alittaa. Ryömittävän tilan lattialla oli kuminpalasia, jotka tuntuivat kämmenissä ja haisivat kumilta. Ryömimisen päätyttyä kokija tuli tilaan, jossa oli paljon erilaista tunnusteltavaa. Vastassa häntä oli kolme pientä katosta roikkuvaa säkkiä. Niiden sisällä oli kiviä, hiekkaa ja tekosepeliä. Seinällä oli kolme metallista ämpäriä, joihin pystyi upottaa kätensä. Yhdessä oli punaisia linssejä, toisessa styroksin paloja ja kolmannessa puuhelmiä ja metallinappeja, jotka näyttivät kolikoilta. Seinälle olin sommitellut tyynyjä, joihin voi nojailla. Lattiallakin oli useampi tyyny. Tyynyseinää vastapäätä oli joustinseinä, johon muodostui kehonosien muotoja esiintyjien siihen nojaillessa. Kokija voi halutessaan esimerkiksi tunnustella seinää, katsella sitä tai nojailla.

kuva Johanna Tunkkari 10

Kaikilla tunnusteltavilla asioilla on lähtökohtaisesti kosketukseen liittyvä funktio. Oman kehon kautta tunteminen on mielestäni tärkeä osa oman itsensä tiedostamista ja näkyväksi tulemista. Kun tunnustelen koko kehollani, en pelkästään käsilläni, tulen tietoiseksi niistä kehon osista, joihin saan kosketuksen tunnustelemien asioiden avulla. Tunnustelulla oli myös ennakoiva funktio. Molemmissa valittavissa huoneissa oli kosketus läsnä. Toisessa kokija sai kosketusta ja toisessa kosketusta pystyi katsomaan.

kuva Johanna Tunkkari 11

Tunnustelukäytävän jälkeen ***Tunnelin*** yksi seinä oli päällystetty valkoisella maitokartongilla ja sen alapuolella lattialla oli peilaava tanssimatto. Matto valaistiin niin, että siitä tuli heijastumia valkoiselle seinälle. Kokijan oma varjo heijastui myös seinälle. Varjojen ja heijastumien kanssa pysti jäädä leikkimään tai vain katsoa ja jatkaa matkaa.

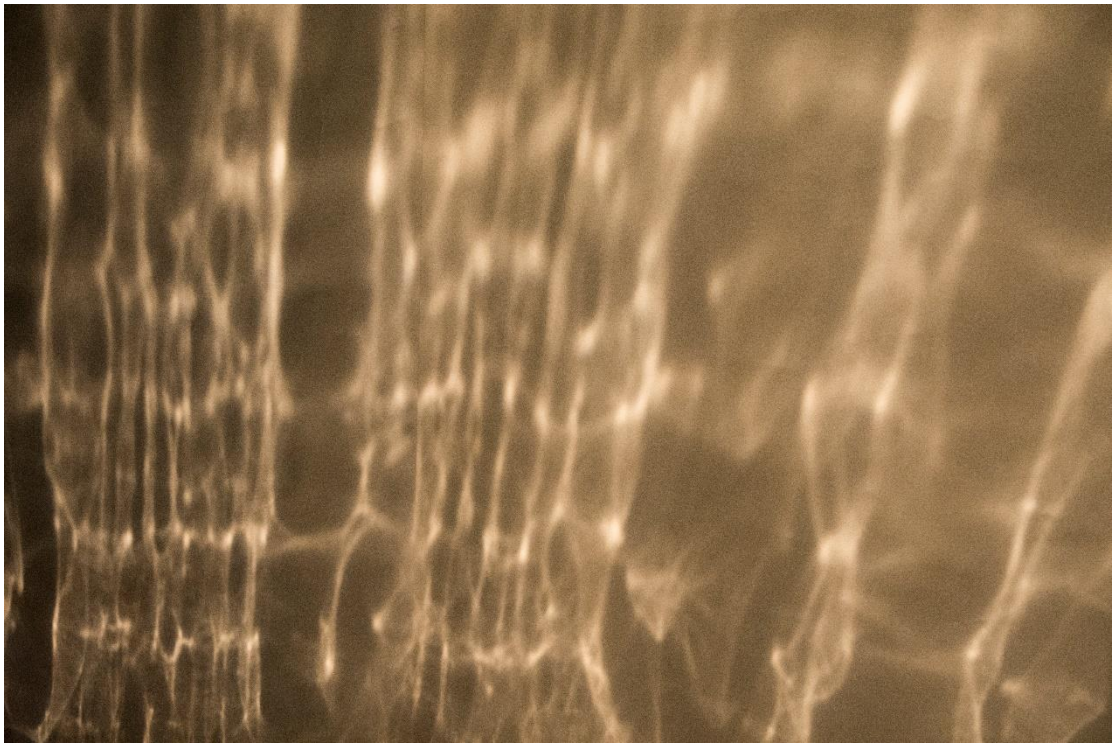

kuva Johanna Tunkkari 12

Tämän tilan ajatus synty, kun satuin jäämään leikkimään varjojen kanssa. Minua alkoi kiinnostaa, miten itsenäinen varjo on, ja voiko sen ajatella itsenäisenä oliona. Toinen ajatukseni varjoille ja heijastumille oli se, miten ihminen heijastuu maailmassa, mitä hänestä heijastuu. Konkreettisen varjon näkeminen voi antaa tiedon olemassaolostaan. Heijastua maailmaan ja nähdä jotain, mitä itsestä heijastuu ulos.

4.4 Odotustila

Kun kokija oli kiertänyt Studion ympäri, tuli hän Odotustilaan. Tilan nimi olisi voinut olla Valinta, koska se oli sen funktio. Nimesin sen kuitenkin

Odotustilaksi, koska kokija joutui mahdollisesti hetken odottamaan, ennen kuin esiintyjä tuli esille. Toinen odotusta vaativa hetki saattoi johtua kokijoiden valinnoista. Jos moni valitsi Tuntemistilan, saattoi Odotustilaan muodostua hetkellinen jono.

Tila oli melkein kokonaan valkoinen: lattia oli valkoisesta maitokartongista ja verhot olivat valkoiset, tilassa oli kaksi valkoista tuolia ja yksi valkoinen pöytä. Kontrastia valkeuteen loi musta, jota oli tuolien selkänojilla olevissa kuulokkeissa sekä musta teksti lattiassa. Tekstissä luki: ”Kumman valitset Which one you choose”, ja se luki isolla suomeksi ja englanniksi keskellä tilaa sekä suomeksi kummankin tuolin edessä.

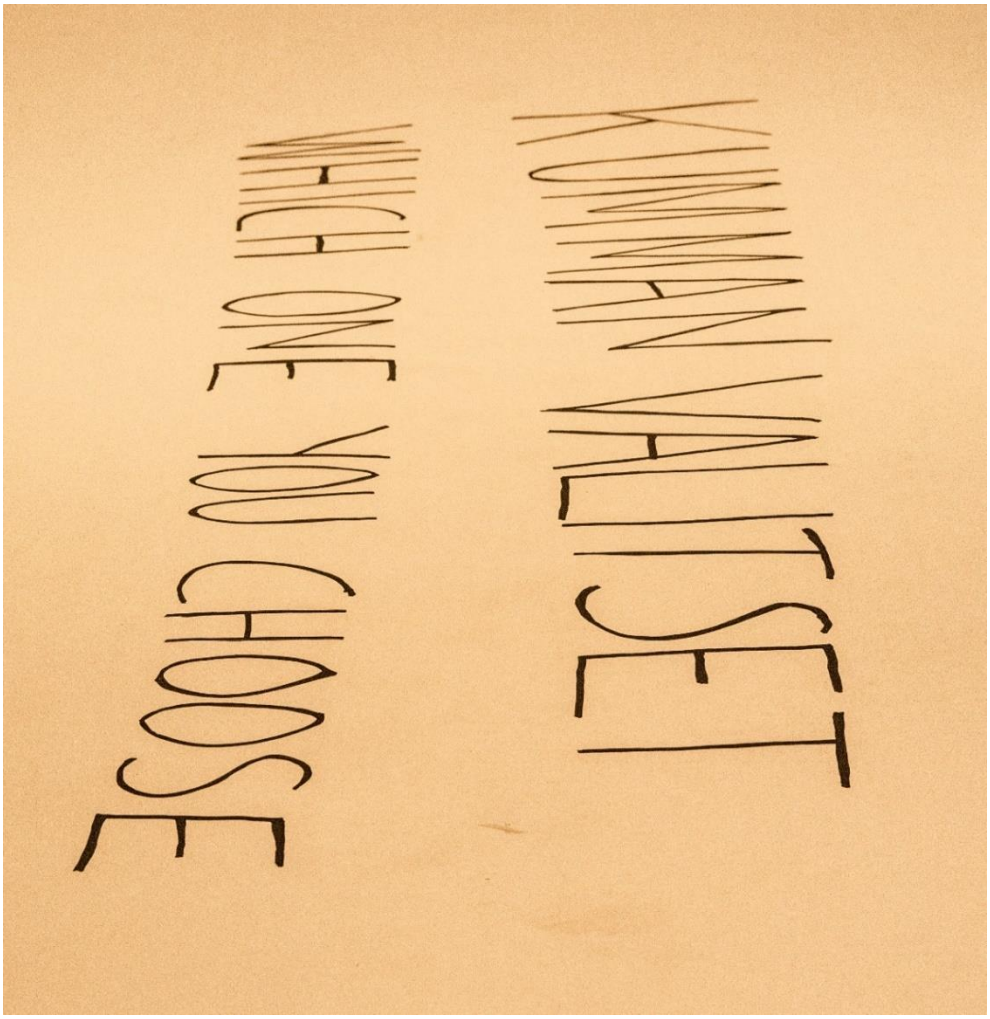

kuva Johanna Tunkkari 13

Kokija pystyi istumaan tuoleille ja kuunnella kuulokkeista tulevaa musiikkia. Tuoleja oli kaksi, molemmissa päädyissä Odotustilaa. Hän saattoi luulla, että hänen pitää valita toinen tuoleista. Tässä tilassa oli tarkoituksenmukaista, että läsnä oli monta mahdollista valintaa. Elämässä on monesti hämmentäviä tilanteita, eikä aina ole varma mitä pitäisi valita ja pitäisikö valita. Tämä kokijaa mahdollisesti hämmennykseen saattaminen oli itselleni yksi selkeimpiä valintoja, joita minun tuli tehdä ***Tunnelia*** suunniteltaessa. Hämmennys on tunnetilana mielestäni hyvin kiinnostava ja taiteellisesti monesti hyvin inspiroiva.

4.41 Enkeli

Tämä hahmo oli Odotustilan kuningatar tai portin vartija. Hän oli Enkeli-hahmo, joka kokijan tuli kohdata ennen valintaansa. Enkeli tuli Odotustilaan tarjotin kädessään, tanssahteli jaloillaan ja päällään keskellä tilaa ja pysähtyi kokijaan päin. Enkeli katsoi kokijaa silmiin ja liikutti tarjotinta häntä kohti. Tarjottimella oli lääkepikarissa hapokasta sitruunajuomaa ja kulhossa Marianne-karkkeja. Enkeli tarjosi kokijalle molempia.

Kun makuaisti oli avattu, Enkeli laittoi tarjottimensa pöydälle ja osoitti kokijalle lattialla olevaa tekstiä: Kumman valitset? Tämän jälkeen hahmo pyysi kokijaa toiselle puolelle tilaa, jossa näytti eleillä, mitä tilassa tapahtuisi. Katsomistilan kohdalla Enkeli elehtien ilmaisi, että kokija katsoo. Hän myös vilautti vähän verhoa, josta kokija näki esiintyjät liikkumassa. Toisessa päässä tilaa Enkeli näytti kokijalle, että hänelle puetaan silmälaput ja häntä kosketetaan. Enkeli puki silmälaput itselleen ja kosketti itseään. Kun hän oli näyttänyt molemmat vaihtoehdot, vei hän kokijan keskelle tilaa ja näytti taas tekstiä lattiassa: Kumman valitset? Tämän jälkeen kokija teki valintansa.

Valinnan tekemisen lisäksi Enkeli-hahmolla oli tärkeä rooli ***Tunnelissa***. Hän oli ainut ihmiskontakti, joka katsoi kokijaa silmiin. Enkeli oli siellä vain katsojia varten, jokaisen yksilöllisesti huomioiden, kohdaten.

kuva Johanna Tunkkari 14

Katseellaan hän teki kokijan näkyväksi, siinä hetkessä olevaksi ja tärkeäksi. Enkeli oli kerrallaan vain yhden kokijan kanssa. Katse oli Odotustilassa

kommunikoinnin väline kehollisen ilmaisun kanssa. Minulle Enkelin suora katse oli yksi tunneleista. Katse on kontakti, joka on jotain yhteistä – välitila.

4.5 Tuntemistila

Tuntemistilassa oli aikaa noin seitsemän minuuttia per kokija. Kokija sai tämän luupin aikana kosketuskokemuksen, mutta hän ei missään vaiheessa nähnyt, kuka hänen kanssaan tilassa oli tai kuinka monta ihmistä tilassa oli. Kun seitsemän minuuttia oli ohi, kuljettivat esiintyjät osallistujan pois tilasta ja ottivat silmälaput pois siten, ettei osallistuja nähnyt heitä. Kokijoiden valintojen johdosta osa sai olla kosketeltavana pitempäänkin.

Tuntemistilassa esiintyjiä oli kolmesta viiteen riippuen esityspäivästä. Tilassa tärkein tehtävä oli koskettaa ja ohjata liikkeellisesti kokijaa. Kohdata ihminen kosketuksen avulla. Esiintyjät yrittivät aistia osallistujan kehollisen olemisen mukaan, miten häntä oli hyvä koskea ja liikuttaa. Jokainen kosketus oli uusi ja yhtä tärkeä kuin toinenkin. Lämpimän ja selkeän kosketuksen tarkoitus oli antaa kokijalle tietoa hänen kehostaan ja sen rajoista, miten keho aistii ja tuntee. Tavoite oli saada hänet rentoutumaan. Toinen tärkeä tehtävä kosketustilassa esiintyjillä oli joustoseinään nojailu. Oli tärkeää, että siinä oli aina joku, kun katsoja oli verhon takana tunnustelukäytävässä.

4.6 Katsomistila

Tämä oli ***Tunnelin*** suurin tila. Esiintyjiä oli siellä päivästä riippuen kolme tai neljä. He olivat pukeutuneet valkoisiin vaatteisiin - kuten kaikki esiintyjät paitsi Myyrä. Muuten tila oli musta. Katosta roikkui 15 valoa kahden ja puolen metrin korkeudessa luoden valokaton. Valot elivät hieman eri tahdissa ja eri kirkkaudella. Mustassa verhossa tilan edestä katsottuna vasemmalla oli kahdessa eri kohdassa kädenmentävä reikä sekä putket, joista saattoi tirkistellä Katsomistilaan.

Katsomistilassa kokija sai olla niin kauan kuin itse halusi. Myyrä kävi välillä heiluttelemassa takaverhoa osoittaakseen, että sieltä pääsi pois. Katsomistilan sisäpuolelle verhoon oli kiinnitetty hätäpoistumisnuoli. Jos kokijat jäivät tilaan pitkäksi aikaa, näkivät he myös esiintyjien vaihdon. Kun liikkujat olivat tehneet neljä luuppia, he lähtivät yksitellen siirtymään edestä katsottuna oikeaa etulaitaa kohti. Täältä he pääsivät toiselle puolelle verhoa, Tuntemistilaan. He siirtyivät toiselle puolelle ja Tuntemistilassa olleet esiintyjät tulivat Katsomistilaan.

4.7 Myyrä

Myyrä oli hahmo, joka oli läsnä ***Tunnelissa*** koko esityksen ajan. Hän oli täysin mustiin pukeutunut esiintyjä, joka liikkui melkein huomaamatta. Hänen tehtävänsä oli auttaa kokijoita, jos he tarvitsivat apua. Myyrä myös tarkkaili kokijoita kauempaa sekä saattoi seurata heitä. Jos kokija koski Myyrään, hän reagoi siihen mielialansa ja kosketuksen mukaan. Jos kosketus oli Myyrälle mieluinen, hän jäi paikalleen. Jos myyrä ei pitänyt kosketuksesta, hän ilmaisi sen esimerkiksi perääntymällä. Myyrä-hahmossa oli kontrasti. Se saattoi olla pelottava ja outo – tuntematon, tai se saattoi olla auttava ja huolehtiva riippuen siitä, miten kokija hahmon tulkitsi. Myyrän ei ollut tarkoitus pelästyttää ketään. Sen olemassaolo saattoi tulla yllätyksenä, mikä saattoi herättää pelon tunnetta.

kuva Johanna Tunkkari 15

kuva Johanna Tunkkari 16

4.8 Reflektointitila

Tunneli päättyi Studio 3:n varastotilaan, johon olimme rakentaneet myös valaistuksen. Tilassa oli räsymattoja ja isoja tyynyjä, joiden päällä istua. Tarjolla oli teetä, kahvia ja mehua sekä karkkeja. Tyynyjen keskellä olevan pöydän päällä pystyi kirjoittamaan tai piirtämään kokemuksiaan ***Tunnelista.*** Tilassa oli puhelinkoppi, jossa kokija sai halutessaan soittaa seinällä kerrottuun numeroon ja jättää viestin vastaajaan. Tämä oli kirjoittamisen ja piirtämisen ohella yksi tapa reflektoida kokemaansa. Kokemusten kertominen ääneen oli tapa olla osana ***Tunnelia***. Se sanoitti myös kunkin omaa kokemusta.

Oli mahtavaa kuunnella ihmisten jättämiä viestejä ja lukea kokemuksia ***Tunnelista***. Minulle jäi myös muistoksi paljon piirustuksia. Osallistujien

kommenteista sain paljon tietoa heidän kokemuksestaan ***Tunnelissa***. Joitakin kommenteista käyn läpi kappaleessa 5.2. Osallistujien kokemukset antoivat minulle uusia tapoja kohdata toinen.

Esiintyjä kuvailee ja pohtii reflektointitilaa:

”Koska tunneli voi olla joillekin kokijoille ajoittain pelottava tai liian uusi ja intensiivinen paikka, on tosi ihanaa, että takahuoneessa heitä odotti värejä, tyynyjä, teetä ja muita lohdullisia juttuja. Itsellekin takahuoneeseen esityksen jälkeen pääsy oli vapauttava/rentouttava kokemus. Koska se oli kuin vastakohta ***Tunnelille****, siellä ollessa pääsee irtautumaan* ***Tunnelissa*** *vallalla olleesta keskittymisestä ja ’hiljaisuuden tunteesta’.”*

4.9 Tunneli-esitykset

Kirjassa ”Kokeva Keho” ajatellaan katsojaa kokijana, esityksen osana. Moni perinteisempi esitys keskittyy enemmänkin aktivoimaan katsojia ajatuksen tasolla, kun taas kirjassa halutaan muistuttaa, että jokainen on kehon ja mielin kokonaisuus. (Elo & Laitinen 2011, 11.) Koska ***Tunneli*** oli kokemuksellinen esitys, oli minulla ollut alusta lähtien ajatus siitä, miten esitys voisi vaikuttaa kokijaan. Ajatuksissa oli muistojen herääminen, erilaisten tunteiden kokeminen, reagoiminen ärsykkeisiin ja toisiin ihmisiin, oma ajattelu ja oma taiteellisuus. Kokonaisvaltainen kokemus oli lähtökohtana ***Tunneli-***esitykselle.

Kaikkien aistien käyttäminen ja erilaisiin impulsseihin reagoiminen oli ***Tunneli***-teoksessa osa kokonaisvaltaista kokemusta. Ajattelin kokonaisvaltaisuuden myös kokijan ulkopuolelle: ***Tunneli*** ympäristönä oli kokonaisvaltainen. Holistisuus kaikkien olioiden ja tapahtumien kanssa on hyvin laaja ja varmasti hämmentävä tila, mutta koin tärkeäksi tuoda sen esille. Tähän vaikutti varsinkin kappaleessa 2.22 Prosessuaalisuus mainitsemani Whiteheadin prosessiontologia. ***Tunnelissa*** tapahtumia ei oltu rajattu, vaan ennemminkin syleiltiin sattumanvaraisuutta. Tämän taustalla oli whiteheadilainen ajatus tapahtumisesta, joka hetkisestä tapahtumisesta, jota me emme voi valjastaa, johon hyvin vähän pystymme vaikuttamaan.

4.91 Harjoitukset koeyleisön kanssa

Koeyleisö oli mukana harjoituksissa kolme kertaa, lauantaina 17.2. tiistaina 20.2. ja keskiviikkona 21.2. Olin sopinut luokkatoverini Suvin kanssa, että hän tulee ryhmänsä kanssa kokemaan ***Tunnelin***. Hänen ryhmänsä koostui 11-19-vuotiaista tanssia harrastavista pojista. Olin myös pyytänyt muutamaa ystävääni ja äänisuunnittelijaa harjoitusyleisöksi. Ensimmäisellä kerralla, kun koeyleisö tuli ***Tunneliin***, minua jännitti paljon. Minua häiritsi myös se, että tekemistä oli paljon ja osa asioista oli täysin kesken.

Kenraaliharjoitus oli keskiviikkona 21.2. Silloin oli kaikki valmista, paitsi valoja ei oltu vielä säädetty oikeaan tehoon. Minun omia oppilaitani Helsingin tanssiopistolta tuli kokemaan ***Tunnelin***. Keskiviikkoisten tanssituntien sijaan he osallistuivat ***Tunneli-***esitykseen. Oppilaideni lisäksi kenraaliharjoitukseen saapuivat uudestaan Suvi ja osa hänen ryhmäänsä. Pojat olivat lauantain jälkeen niin innossaan, että halusivat ehdottomasti tulla ***Tunneliin*** uudestaan.

Oli todella hyvä, että saimme harjoitella kolme kertaa oikean yleisön kanssa ennen virallisia esityksiä. Yleisöltä saatujen kokemusten pohjalta pystyimme vielä muokkaamaan esitystä. Jälkeenpäin ajateltuna oli myös tärkeää, että ***Tunneli***-teos itsessään sai pidemmän olemassaoloajan näiden koeyleisöharjoitusten avulla. Vaikka ne olivat harjoituksia, ne olivat totta kokijoille ja esiintyjille sekä tilalle.

4.92 Esitykset

Tunneli oli auki kolme tuntia kerrallaan neljässä eri näytöksessä. Näytökset tapahtuivat Teatterikorkeakoulun Studiossa 3 hiihtolomaviikolla helmikuun 22.-24. päivä. Jokaiseen esitykseen oli varattavissa henkilökohtainen lähtöaika ***Tunneliin***. Jokaiseen lähtöaikablokkiin tuli neljä tai viisi ihmistä

paitsi viimeiseen vain kaksi. Yhteensä yhden näytöksen aikana ***Tunnelissa*** vieraili 19 ihmistä. Osassa esityksiä sama ihminen oli varannut useamman ajan itselleen, mikä pienensi kokijamäärää. Lauantain viimeisessä esityksessä oli muutama ylimääräinen kokija sekä useampi lapsi vanhemman kanssa, mikä taas kasvatti kokijamäärää.

Kaikki esitykset sujuivat hyvin. Ei tullut hätätilanteita eikä teknisiä ongelmia, ja epäselvissä tilanteissa Myyrä auttoi kokijoita. Esiintyjät jaksoivat hienosti kaikki näytökset, vaikka perjantaina 23.2. oli kaksi kolmetuntista esitystä. Minusta oli jännittävää olla ***Tunnelin*** ulkopuolella, kun sisällä kaikki tapahtui minulta piilossa. Esitysten jälkeen pidimme aina reflektointihetken, johon kuului keskustelu esityksen tapahtumista sekä liikkeellinen purku hengityksen kanssa. Esiintyjät kirjoittivat myös kokemuksistaan heille annettuihin vihkoihin.

Torstaina ensi-illassa oli innostunut ja jännittynyt tunnelma. Esiintyjiä oli tässä esityksessä vähiten, mikä tarkoitti heille yksilötasolla enemmän tekemistä ja ajateltavaa. Otin osallistujat vastaan hymyillen ja levollisesti. Yritin ehkä kompensoida tunteiden kuplintaa sisälläni olemalla ylirauhallinen. Päätin olla joka esityksessä hyvin rauhallinen. Mietin, jos tunnetilani tartuttuisi osallistujiin, jolloin he eivät kiirehtisi ***Tunnelissa***.

Esitykset olivat erilaisia eri päivinä. Osallistava ja kokemuksellinen esitys muuttaa muotoaan kokijoista riippuen. Heidän impulssinsa ja reaktionsa tekevät teoksesta omanlaisensa, jokaisen olion vaikutus on erilainen. Perjantain esityksissä kokijat olivat eniten eksyksissä ja suunta ***Tunnelissa*** oli kadoksissa. Siihen saattoi liittyä se, että ihmiset olivat tehneet viikon töitä ja viikonloppu oli edessä. He olivat arjen ja viikonlopun välitilassa, jolloin ei ehkä tiedä kummassa on enemmän, on vain välissä. Työviikon väsymys oli koettavissa myös maalauspisteellä, kun ihmiset juttelivat minulle odotellessaan vuoroa ***Tunneliin***.

Lauantain esitys oli tunnelmaltaan riehakkain. Kokijoina oli myös aika monta lasta, jotka omalla spontaaniuudellaan loivat ***Tunneliin*** erilaisen tunnelman ja luulen, että aikuisetkin vaikuttuivat lasten energiasta. ***Tunnelissa*** oli ääntä, erilaisia äännähdyksiä ja naurua. Minä en tätä ollut todentamassa, vaan sain tiedon esiintyjiltä, jotka esityksen jälkeen olivat energisiä ja innoissaan.

”Kun viimeinen kokija oli tullut ulos ***Tunnelista,*** *tein perinteeksi tulleen tarkastuskävelyn. Menin vauhdikkaasti* ***Tunnelin*** *läpi kantapäät kopisten. Ensimmäisten esitysten jälkeen esiintyjät olivat kokeneet loukkaavana, että joku kävelee* ***Tunnelissa*** *niin nopeasti, kunnes he tajusivat, että se olin minä. Nyt pääsin ensimmäisen käytävän päähän, kun kuulin jo esiintyjien naurua. Olin paljastunut. ”*-Mari-

4.93 Purku

Lauantaina viimeisen esityksen jälkeen sovimme ryhmän kanssa, ettei pureta **Tunnelia** silloin, kuten olimme alun perin suunnitelleet. Päätimme purkaa sunnuntaina. Sanoin tulevani kello 15.00 purkamaan ja toivoin, että osa ryhmästä pääsisi mukaan. Kukaan ei tullut. Ensin se harmitti, mutta pian tajusin, että sain olla yksin **Tunnelissa** ja jättää hyvästit. Asiat tapahtuvat, ja tämä tapahtuma oli onni.

Purkaessani mietin, miten ison työn olimmekaan tehneet ***Tunnelin*** mahdollistamisessa. Tuntui melkein epätodelliselta, että se kaikki mitä purin, oli tullut ulos meistä ja tehnyt itsestään näkyvän hetkeksi. Sen kaiken näkyväksi tulleen tuhoamisen otin vastaan uutena tapahtumana. Tietynlainen toimintatutkimuksellinen kehäajatus kävi mielessäni. Millainen seuraavasta ***Tunnelista*** tulee? Seuraava tulee, mutta on vielä mysteeri, tuleeko se näkyväksi. Toivottavasti ainakin joku tunneli tulevaisuudessa tulee.

kuva Mari Koponen 1

*”Olen yksin **Tunnelissa**. Kuvaan oliot, joita viimeisessä esityksessä kokijat ovat jättäneet tilaan. Hymyilyttää aurinkolasit linssiämpärissä pystyssä. Tiedän niiden joutuneen siihen ystäväni lapsen toimesta. Hänen äitinsä kirjoittama kokemus on vahvasti mielessäni, hymyilyttää vielä enemmän. Kuvauksen jälkeen aloitan tavaroiden, **Tunnelin** osasten purkamisen. Olen iloinen, että olen yksin, vaikka tekemistä on paljon. Saan omassa rauhassa hyvästellä **Tunnelin** ja purkaa sen siinä järjestyksessä kuin tuntuu hyvälle. Tunnen väsymystä, mutta on todella onnellinen olo. Olen tässä ja tuossa, **Tunnelissa**, ennen, nyt ja tulevina hetkinä. **Tunneli** puretaan, mutta **Tunneli** metaforana jää asumaan minuun, laajenee, kapenee, muuttuu ja tapahtuu.” -Mari-*

5. TUNNELI OLI YHTEISÖLLINEN PROSESSI JA TEOS

Kerron tässä kappaleessa yhteisöllisestä prosessista ja miten ***Tunneli***-teos ja -prosessi olivat yhteisöllisiä. Käyn läpi myös joitakin ***Tunnelissa*** käyneiden kokemuksia. Kerron myös oppilaideni ja itseni näkökulmia oppimisprosessista, jota kävimme ja käymme läpi.

5.1 Yhteisöllinen prosessi

Harjoitusprosessi oli koko esiintyvää ryhmää osallistavaa toimintaa. Loimme yhdessä myös teosta, joka oli kokijoita osallistava. ***Tunneli*** teoksena oli minun ja työryhmäni aikaansaama ja toteuttama. Yhteinen prosessi ja produktio saivat aikaan yhtenäisyyden ja tärkeyden tunteen. Tunsimme tekevämme jotain tärkeää, josta antaa myös toisille. Kokijat tulivat osallisiksi prosessiamme ja produktiotamme.

Liisa Ikonen (2006, 159-172) tarkastelee yhteisöllistä prosessia Martin Heideggerin avulla kirjassaan ”Dialogista Skenografiaa”. Yhteisöllisessä työskentelyssä yksilölliset tulkinnat eivät ole keskiössä, vaan jokainen rakentaa yhteistä teosta omista lähtökohdistaan. Maailmassa olemista voi myös ajatella yhteisöllisenä prosessina, jossa jokainen ymmärtää itsensä osana maailmaa toisten kanssa. Kun taiteellinen prosessi on uutta luovaa ja jatkuvaa, myös itse teos säilyttää suhteensa lähtökohtiinsa. Avoin ilmaisun muoto syntyy, kun ilmaisu on suorassa suhteessa alkuperäänsä. Ihmisten välillä keskenäänoleminen alkaa, kun pidetään yhdessä jostain huolta.

Tunneli-teoksen prosessissa ja esityksissä pidimme huolta toisistamme ja ***Tunnelista*** teoksena. Esiintyjät pitivät huolta myös kokijoista esityksissä. Mielestäni teoksessa kuten prosessissakin säilyi ilmaisun avoin muoto. Teos

rakentui jokaisen työryhmälaisen omista lähtökohdista ja loimme visiomme pohjalta teoksen.

Ikosen (2006, 173) mukaan yhteisöllisen teatterityön täytyy olla avointa ja toiset huomioon ottavaa. Näin se voi olla dialogista ja uutta luovaa. Se, miten on työskennelty, siirtyy myös esitykseen. ***Tunnelin*** harjoitusprosessissa oli vahvasti läsnä sattumanvaraisten tapahtumien mahdollisuus. Reagoimme niihin uteliaasti ja innokkaasti. Jotkin sattumat siirtyivät myös itse teokseen. ***Tunneli***-teoksessa sattumanvaraiset tapahtumat olivat osa dramaturgiaa ja loivat osaltaan kokemiseen vapaata tilaa, ilmaa.

Esiintyjän kokemus perjantain 23.2 iltanäytöksestä:

”Äidin tekemä makaronilaatikko oli hyvää ja antoi voimaa toiseen esitykseen. Siitä huolimatta huomasin selvästi itseni väsyneemmäksi kuin päivänäytöksessä. Joskus katselutilan liike tuntui menevän vain sellaiseksi silmät kiinni vellomiseksi. Joten kuvittelin taas muurahaiset kehooni ja se tuntui herättävän muutakin ryhmää. Katselutilassa kävi todella vähän ihmisiä ja monet eivät vieläkään löytäneet pois. Käsireiällä en oikein keksinyt mitä tekisin, kun olo oli niin uninen. Aloin katsoa toisten tanssia ja kuvittelin että sormeni tanssivat samoin. Se oli hauskaa.”

Esiintyjä väsymyksestään huolimatta on pystynyt tekemään itselleen ja muille olemisestaan kiinnostavaa. Häkellyttää, että esiintyjä on 15-vuotias, mutta on hyvin ammattitaitoisesti pitänyt huolta siitä, että väsymyksestä huolimatta hän sekä koko ryhmä pysyy aktiivisena ja vastaanottavana. Muurahaiset kehossa on harjoitus tai mielikuva, jonka avulla harjoittelimme lisäämään aktiivisuutta liikkeeseen, muuttamaan sitä tai herättämään oman ja toisten reagoinnin ja uuden mielen maiseman.

5.2 Kokemuksia Tunnelista

Tässä kappaleessa käsittelen niitä kokemuksia, joita osallistujille tuli ***Tunneli-***esityksissä. Kun luin näitä kokemuksia, esiin nousi paljon erilaisia teemoja, joita voisin käsitellä itsenäisinä osasina. Valitsin viisi eri teemaa, jotka vaikuttivat minuun taidepedagogina. Nämä teemat ovat tärkeitä

lähtökohtia minulle toisen kohtaamiseen. Teemat ovat: 1. Valinta, 2. Tulkinta, 3. Kontrastit 4. Sattumanvarainen tapahtuminen 5. Luottamus. Ajattelen, että näiden teemojen avulla toisen kohtaaminen avautuu minulle uudessa valossa. Nämä valitsemani teemat ovat läsnä jokaisessa hetkessä, niin myös kohtaamishetkissä. Voi olla, että teemat ovat jollekin toiselle itsestään selviä tapahtumia, mutta minä olen kokenut, että näiden teemojen kautta hahmotan toisen kohtaamista laajemmin.

5.21 Valinta

”…Toinen käsi tuli eteeni. Kättelimme reippaasti kevyen ensikosketuksen jälkeen. Molempien kädet olivat kuivat. Talvi. Jatkoimme toistemme tunnustelua. Tämä oli jo selvästi päämäärähakuisempaa. Mihinköhän tämä johtaa? Olenko itse tilanteen tasalla ja tunnenko rajani? Ehkä on parempi kätellä ja hyvästellä kuitenkin. Arvoituksellisen näköiset rasiat. Itämainen eksotiikka. Uteliaisuus otti vallan ja avasin niistä jokaisen…”

Kokija on ensin valinnut tunnustelevan kättä. Hänelle on alkanut nousta erilaisia ajatuksia ja kysymyksiä mieleen. Hän valitsi hyvästellä käden ennen kuin tilanne karkaisi omasta kädestä. Tämän kokijan kommentin haluaisin linkittää kappaleessa 2. 5 Moraali ja vastuu esiintyjän kommenttiin, jossa hän tunsi kokijan koskettavan eroottisesti. Yllä olevassa kommentissa kokija on tulkinnut kosketuksen olevan menossa johonkin suuntaan, josta itse ei oikein tiedä, mitä ajatella. Esiintyjä oli kokenut toisen kokijan kosketuksen eroottisena. Molemmissa tapauksissa niin esiintyjä kuin kokijakin pystyivät valitsemaan kosketuksen lopettamisen.

Bergson (1998, 100) kirjoittaa kirjassaan ”Creative Evolution” siitä, miten me valitsemme todellisuutemme ilman, että edes pysähtyisimme valintaa miettimään, mutta myös valitsemme monien asioiden hylkäämisen pysähtymättä. Kaikki se, mitä meistä on tullut ja myös se mitä meistä olisi voinut tulla eri valinnoilla, on rakentanut tien, jota kuljemme. ***Tunnelissa*** oli myös monta valintaa villasukkien valinnasta kokemustilan valintaa. Kannamme mukanamme myös niitä valintoja, jotka jätimme tekemättä. Tämä

tulee hyvin esille alla olevasta kokijan kommentista. Häntä mietityttää se mitä ei valinnut, jolloin ei-valinta on yhtä lailla mukana kuin se valittu kokemus.

”…Lopussa jäi tunne, kuin elämässä yleensä – miksi en ottanut enemmän, enkö uskaltanut. Teinkö oikean valinnan jne…”

Valinnat ovat elämässämme läsnä melkein jokaisessa toiminnassamme. Miten valinnan mahdollisuuksien tunnistaminen taiteenopetuksessa voi avata vuorovaikutuksen kehittymistä oppilaan ja opettajan välillä? Minun tehtäväni taiteenopettajana on mahdollisten valintojen tiedostaminen ja niiden yhdistäminen opetussisältöihin. Tanssiopettajana minun täytyy olla tietoinen myös niistä hetkistä, jolloin valintoja tehdään tai jätetään tekemättä. Konkreettisia valinnan mahdollisuuksia yksittäisellä tanssitunnilla on mielestäni esimerkiksi se mitä oppii. Jokainen oman subjektiivisen kokemuslähtökohtansa kautta oppiva yksilö valitsee kokemuksensa, ja kokemuksen avulla hän oppii.

5.22 Tulkinta

Se, mitä saamme irti mistäkin kokemuksestamme, on itsestämme ja tulkinnastamme kiinni. ***Tunneli***-teoksessa kokijoiden kommenteissa nousi esille kolme eri tulkinnan tapaa: muistojen eli oman historian kautta tulkitseminen, tunteiden kautta tulkitseminen sekä uusi tulkinta. Käsittelen näitä tulkinnan muotoja tässä kappaleessa.

Minusta oli mielenkiintoista, että osallistujille nousi paljon muistoja mieleen ***Tunneli-***esityksessä. Esiin tuli myös sellaisia muistoja, jotka yllättivät kokijan. Paljon muistoja lapsuudesta ja nuoruudesta, jostain menneestä ajasta hieman kauempaa. Vanhempi kokija kertoi, että hänelle tuli muisto mieleen kouluajoilta, jota hän ei ollut sittemmin ajatellut. Vesitipat olivat nostaneet muiston psykologian tunnilla käsitellystä kidutusmenetelmästä mieleen. Muistot voivat olla joskus hyvin voimakkaita ja jäädä pyörimään mieleen, vaikkei niitä tiedostaisikaan. Kappaleessa 2.1 Aistit kerroin, miten aistilla voi

vaikuttaa muistamiseen. Aistien vaikutus muistoihin ja siihen, miten ne kussakin hetkessä kokee, on mielestäni suuri. Aistimalla voi matkustaa ajassa jo koettuihin hetkiin ja kokea ne uudestaan.

Aisteista erikoisin on hajuaisti. Tuoksut voivat ilmestyä uudelleen muuttumattomina tai toistuvina, pysyvinä variaatioiden risteytyminä. Spesifisyys on tunnusomaista aromille. Vaikka ihmisellä olisi silmät ja korvat suljetut, kädet ja jalat sidotut ja huulet sinetöity kiinni, hän silti pystyy yksilöimään vuosienkin takaa tarkan hetken tietyssä ajassa ja paikassa tuoksun avulla. (Serres 2016, 171-172) Tästä on hyvä esimerkki kokijan kommentissa, jossa tuoksu on vienyt hänet ajassa taaksepäin.

" Kardemumma vei minut hetkeen yläasteella, jolloin meillä oli intialaisen ruuan viikko. Se mausteinen tee oli taivaallista, muistan sen edelleen. Siinä hetkessä oli jotain tärkeää."

Tunneli-teos herätti paljon erilaisia tunteita. Tunteiden esilletulossa oli selkeä kaari. Ensin oli jännitys ja pelko ja lopussa rentous ja lämmin olo. Sillä, miten tunteet vaikuttavat kokemushetkessä, on mielestäni iso vaikutus itse kokemukseen. Jos ihmistä pelottaa todella paljon, ei hän välttämättä edes huomaa kaikkea ympärillään tapahtuvaa tai olevaa, koska keskittyminen ja huomio menevät täysin tunteessa olemiseen ja siitä selviämiseen.

"...Tunnelissa syntynyt tunne jää rintakehään. Ensi katse sisälle herättää hyvin pienen pelkoreaktion, mutta hyvällä tavalla, uteliaisuus herää. On arka uudessa ympäristössä, jossa melkein kaikki mikä liikkuu, hakee kontaktia..."

Kokija on tiedostanut pelon läsnäolon, mutta osannut valjastaa sen itselleen mielekkäällä tavalla. Reaktio on herättänyt hänessä uteliaisuuden. Arkuus mielestäni kuitenkin viittaa siihen, että pelko tai siitä johtuva reaktio on jäänyt kokijaan ja ehkä rajoittaa sitä, miten hän ympäristöään havainnoi ja kokee. Viimeinen virke on mielenkiintoinen. Mitkä ovat liikkuvia? Ovatko ne

hänen ulkopuolellaan, asioita joita hän havaitsee, vai onko hän itse yksi liikkuvista, jolloin myös hakee kontaktia?

”Ihmismieli on mieletön ja alun tuntemattoman pelko ja jännittäminen olivat mielenkiintoinen tuntemus, vaikka tiesi, ettei mitään pahaa tapahdu. Tällainen toiminta on hyvää mielen/tunteiden jumppaa ja katkaisi minun työpäivän jälkeisen kohinan päässä hyvin.”

Tämä kokija on mieltänyt erilaiset tunteet ja niiden ilmentymiset hyvinä harjoitteina mielelleen. Päivän tapahtumat ovat kadonneet ainakin hetkeksi, koska on uudessa tilanteessa, joka herättää erilaisia tunteita ja ajatuksia. Kiinnitin huomioni sanapariin tuntemattoman pelko. Mistä tämä pelko koostuu, jos mietimme sitä, että tulkitsemme kokemamme. Onko tuntemattoman pelko pelkoa, jota tietää olevan, mutta ei tiedä miten siihen suhtautua, tai miten sen kokisi? Merleau-Ponty (1968, 50-95) voisi sanoa, että tuntematon on olemassa tunnetun johdosta ja toisinpäin. Oleminen on olemassa sen negaation avulla. Molemmat ovat, jotta toinen olisi oleva. Tuntemattoman pelko näin ajateltuna on pelkoa sitä kohtaan, minkä tuntee. Ajattelen, että tuntemattoman pelko on pelkoa itseään kohtaan.

Kaikki kokemukset joka hetki ovat uusia. Jotkin kokemukset, joita ***Tunnelissa*** heräsi, eivät olleet kokijoille aiemmin nousseet esille ainakaan esityskontekstissa. Uusi herättää mielestäni kysymyksiä. Sellaisia kysymyksiä, johon ei heti osaa vastata. Kysymykset auttavat tekemään tulkinnan uudesta kokemuksesta.

”Uusi tilanne hämmentää. Se, miten reagoi tilanteessa, johon ei saa tukea muistoista ja omasta historiasta, on mielestäni erittäin kiinnostava hetki. Mielestäni meidän tulisi altistaa itseämme uusille kokemuksille, uusiin tilanteisiin.” -Mari-

5.23 Kontrastit

Ehkä juuri rajapinta on tunneli. Mustan ja valkoisen välissä, matkan teon ja perille pääsyn välissä, syntymän ja kuoleman välissä, kovan ja pehmeän välissä. Moni kokija sanoi, että ***Tunneli*** oli mystinen, salaperäinen, mutta samalla turvallinen ja pehmeä.

”Tunneli paikkana tuntui samaan aikaan kodikkaalta, pehmeältä ja turvalliselta sekä tuntemattomalta, yllätykselliseltä ja hämmentävältä. Asiat jotka näyttivät tutulta, olivatkin lähemmässä aistinvaraisessa tarkastelussa yllätyksellisiä ja outoja. Tilojen kontrasti oli myös hyvää vaihtelua (musta/valkoinen), ja koin sen myös viittauksena yleiseen mustavalkoisuuteen. Samaten sen, että asiat eivät välttämättä ole sitä mitä ne ensi havainnolla vaikuttavat, pitää päästä lähemmäksi, jotta koet monimuotoisuuden.”

Kontrastit ovat läsnä kokijan kommentissa. Hän on pohtinut kontrastien avulla elämää ja tulkintoja siinä. Hän on löytänyt yhteyden ***Tunnelissa*** esiintyvien kontrastien välillä yleiseen mustavalkoisuuteen, jossa asiat nähdään tietyllä tavalla totutun tulkinnan kautta. Vaikka joku olisi meille valmiiksi määritellyt oikean ja väärän, joudumme puntaroimaan jokapäiväisessä elämässä eettisiä kysymyksiä. Tapahtumisen tilassa kaikki muuttuu, ja tämän vuoksi mielestäni myös moraalikäsityksiä täytyy avata ja ottaa huomioon uusia näkökulmia.

Kappaleessa 2.2 Merleau-Pontyn ajatuksissa ovat rajapinnat ja kontrastit luettavissa. Tanssitunnilla kontrasti on oppilaan ja opettajan välillä, oppilaan ja toisen oppilaan välillä. Jos kuitenkin keskityn tanssitunnin sisällöllisiin asioihin, niin ensimmäisenä mieleen tulevat liikelaadut. Työskentelemme useasti vastaparien kanssa.

5.24 Sattumanvarainen tapahtuminen

Joka tapauksessa jotain tapahtuu koko ajan. Ei ole olemassa hetkeä, jolloin mitään ei tapahtuisi. Tapahtuminen oli lähtökohtana koko ***Tunneli***-

projektille. Tapahtumat ovat lähtökohtana koko olemiselle ja elämälle. Voiko sanoa, että tapahtumia voi lukea intuition avulla, joka sinällään on tapahtuma? Luen tapahtumia tapahtumalla.

Jotkut kokijat olisivat kaivanneet lisää ohjeistusta siitä, mikä heidän roolinsa tai tehtävänsä oli ***Tunnelissa***. Ymmärrän, että selkeät ohjeet tai oman roolin omaksuminen on monelle tärkeää ja helpottaa kokemista ja olemista. Mutta ***Tunnelissa*** kaikki tapahtuminen tapahtui, sillä tavalla, kuin siinä hetkessä ja sille kokijalle oli mahdollista. Se, että kaipaa ohjeen itsensä ulkopuolelta omaan kokemusmatkaan, on jo itsessään tärkeä kokemus. Vapaa tila, missä asiat voi tapahtua omalla painollaan, voi olla myös rajoittava ja vaikea tila olla. Joskus vapaus vaatii rajoja. ***Tunnelissa*** nuo rajat olivat kontrastien luomissa rajapinnoissa, ajallisessa rajauksessa esitysajan puitteissa ja rajatussa tilassa. Kokemukset ja toiminta ***Tunnelissa*** jäivät omaan harkintaan. Tämä oli juuri se asia, joka minua kiinnosti. Miten ihmiset kokevat ***Tunnelin***, mitä valintoja he tekevät, miten he aistivat ja ovat, ja mitä he tuntevat ja miten tulkitsevat?

5.25 Luottamus

”Ajattelen, että luottamus on yksi tapahtuma, joka syntyy monen muun tapahtuman seurauksena, mutta myös itsenäisesti. Se mitä meissä tapahtuu, jotta lopputulos on luottamus, on varmasti yksilöllistä. Kuitenkin haluan ajatella luottamusta sellaisenaan. Onko luottamus olemassa maailmassa olemisen ja tapahtumien hyväksymisessä vai täytyykö se jotenkin ansaita? Syntyykö luottamus, kun kaikki edellä olevat teemat on läpi käyty, vai olisiko se siinä ja tuossa ilman niitä, ilman sitä prosessia, mikä tekee meistä kokevia ihmisiä? Jos ajattelen luottamusta, ymmärrän sen olevan itsenäinen, mutta myös erinäisten tapahtumien kimppu. Kimppuun kuuluvien tapahtumien muovautuminen jokaisessa hetkessä uudeksi kimpuksi, synnyttää luottamuksen, joka on osa ”hyytelöä”. Liike tuolla jossain vaikuttaa myös siihen, ja uusi tapahtuma, luottamus rakentuu vanhan pohjalta ja tuon liikkeen johdosta.”
-Mari-

Luottamuksen luominen ***Tunneli***-prosessissa työryhmän välille oli tärkeää. Esiintyjien ja kokijoiden välille syntyi luottamussuhde, varsinkin

Tuntemistilassa, jossa kosketuksen avulla kohdattiin toinen. Alla olevan kokijan kommentista tulee hyvin esille luottamus. *”Kun avaat itsesi ja sydämesi toiselle ihmiselle, pelko häviää, tunnet itsesi varmaksi ja arvokkaaksi, ota tuki vastaan! Avaamalla uudet ovet saat elämääsi uutta sävyä ja näkökulmaa. Ihana matka – elämä!”*

Kommentin alussa on valinta, jonka kokija on tehnyt. Me ihmiset voimme valita, olemmeko auki toisillemme, otammeko vastaan sen mitä toisen olemassaolo meille antaa. Kommentista pystyn lukemaan toisen tekevän sinut olevaksi -tämän ajatuksen ovat esittäneet omilla tavoillaan Buber ja Merleau-Ponty. Kokija on tuntenut toisten avulla itsensä varmaksi ja arvokkaaksi. Ajatukseni kulkeutuivat Emmanuel Levinasin lauseeseen: ”Oletettu toinen on toinen” (Levinas 1987, 79 [kääntänyt kirjoittaja]). Joka hetki pitää avata itsensä uudelle toiselle. Jokainen muuttuu koko ajan, samaa toista ei tule vastaan, ja samana toisena en voi kohdata. On tärkeä antautua hetkeen, olla tässä. Luottamus hetkeen ja siinä olemiseen luo kohtaamisen mahdolliseksi.

5.3 Tunneli oppimisprosessina

Tässä kappaleessa käyn läpi kolmen oppilaan ja itseni oppimiskokemuksia ***Tunneli***-prosessin jälkeen. Vaikutukset jatkuvat minulla varmasti vielä pidemmällekin, koska ***Tunneli*** prosessina on vieläkin läsnä ihan jo tämän kirjoittamisen kautta.

5.31 Oppilaiden oppimiskokemuksia

Pyysin työryhmääni kirjoittamaan kokemuksiaan ja ajatuksiaan ***Tunnelista*** esitysten jälkeen. En pyytänyt suoraan kirjoittamaan oppimiskokemuksista. Muutama oppilas reflektoi matkaansa ***Tunnelissa*** myös siltä kannalta, mitä oppi tai millaisia ajatuksia heillä jälkeenpäin ***Tunnelista*** heräsi.

”Tämä koko Tunneli-kokemus auennee vähän vähältä, sen tuomat opit ja uudet ajatuskulut tässä pinnan alla poreilee vielä. Ei ole valmiita lauseita. Myös oman ”taidekäsityksen” (yök minkä sana) pohdiskelu on vahvasti käynnissä, ollut jo pitkään, ja tämä kokemus herättelee myös sitä koskevia ajatuksia ja kysymyksiä. Tunnelissa oli minulle (varsinkin katsomistilassa) vahva välitilan tuntu. Välitilat kiinnostavat, koska niistä ei saa kunnon otetta ja silti ne ovat hirmu olennaisia.” – Nuppu-

Itselleni kommentista nousevat välitilat ja niiden merkitys ja kiinnostus esiintyjälle/oppilaalle. ***Tunnelissa*** ja erityisesti Katsomistilassa oppilaalla on ollut vahva tunne välitilasta. Hän kuvaa välitilaa hyvin oleellisiksi osaksi elämää, mutta hankalasti ymmärrettäväksi. Välitila on jotain hetkien välissä, jotain mitä on vaikea tunnistaa, mutta se on ja tapahtuu. Buberin ja Merleau-Pontyn tavoin ajattelen, että välitilat tekevät meistä olemassa olevia itsellemme ja toisillemme. Niiden avulla mielestäni hahmotamme olemassaoloa, aikaa ja tilaa. Mielestäni välitilojen avulla ymmärrämme. Niiden avulla voin kohdata toisen.

Myös oman taidekäsityksen muutos on saanut huomiota Nupun kommentissa. Se, mitä kaikkea ***Tunnelista*** hänelle aukenee, on vielä prosessissa. Jatkuva prosessi ja muutos, jossa olemme osallisia, on ehkä saanut hänen ajatuksiin uudenlaista liikettä. ”Ei ole valmiita lauseita” kuvaa mielestäni hyvin tapahtumisen jatkumoa ja koko ***Tunnelia*** silloin, nyt ja myöhemmin. Whiteheadin kirjan ”Process and Reality” (1978) vaikuttamana sanon, että ei ole mitään valmista, on vain tapahtumia, joita koemme, joissa olemme osallisia ja joihin annamme oman olemisemme ja attribuuttimme.

”Kontakti ja läheisyys muiden tanssijoiden kanssa oli tärkeä ja vahvistui prosessin myötä. Tykkäsin siitä, että olimme kaikki läsnä siinä hetkessä, erilaisina, eri ikäisinä, kokoisina, iloisina, väsyneinä, miten vaan. Kaikki oli ok ja muu menetti merkityksensä. Koko Tunneli oli kuin valtava ”mindfullness-harjoitus”. Saatoin tulla väsyneenä ja stressaantuneena, aina lähdin pois kuin suihkussa käyneenä (siis mielen tasolla). Ihmisten koskettaminen kosketushuoneessa oli melkein voimakkain elämys Tunnelissa. Toisten arkuus, toisten rohkeus ja heittäytyminen pakottivat olemaan hereillä ja läsnä, melkein hengittämään samaan tahtiin kokijan kanssa. Oli tosi koskettavaa nähdä ihmisten rentoutuvan, tuntea luottavan, nauttivan. Siitä sai enemmän itselleni kuin antoi.”-Riika-

Hyväksyminen nousee esillä Riikan kommentista. Hän on kokenut vahvaa hyväksymistä ***Tunnelin*** aikana. Jokaisen hetken tärkeys ja erilaisuus. Ihmisten eroavaisuuksilla ei ole väliä, vaan päinvastoin ne ovat tehneet olemisesta ja yhdessä tekemisestä merkityksellistä. Kosketus ja kontakti ovat olleet hänelle erityisen tärkeitä. Toisten esiintyjien kanssa kontaktissa olemisen ohella tuntemattomille ihmisille kosketusten antaminen on vaikuttanut Riikaan suuresti. Toisen koskettaminen on antanut hänelle itselleen takaisin. Riikan kommentissa on vahvasti läsnä kappaleen 5. alussa mainitsemani yhteisöllinen prosessi. Voisin sanoa, että ***Tunneli***-prosessissa Riika on oppinut lisää toisen kohtaamisesta omien ja toisen lähtökohtien kautta.

Toisten kanssa tekeminen ja tapahtumien jakaminen on mielestäni antanut Riikalle kokemuksen stressin lieventymisestä ja energian lisääntymisestä. ***Tunneli***-esitys kesti kolme tuntia. Se on pitkä aika reflektoida ja olla ilman puhetta. Taustalla äänimaailma, joka ei tuntuu vievän mihinkään, vaan ainoastaan tapahtuu. Jatkuva muutoksellinen, mutta hetkessä oleva liikkuminen, on epäilemättä meditatiivista ja avaa paljon tilaa kehoon ja mieleen. Saman tapaisia kommentteja tuli vastaan myös kokijoiden kirjoituksissa. He viettivät ***Tunnelissa*** aikaa arviolta 30-75 minuuttia.

”Kovin on kiitollinen olo, sellainen, että tuntuu etuoikeutetulta, tietyllä tavalla, saada olla mukana tällaisessa. Omalla kohdallani vielä extraspesiaalin aspektin kokemukseen toi se Teak-kosketuspinta, josta sinulle Mari aiemmin kerroin. Että jotain henkilökohtaistakin tässä oli. Tietyllä tapaa jokin ympyrä sulkeutui. Ja samalla niin monta uutta ympyrää avautui. Koin eräänlaista olemassaolon tutkimisen ihanuutta, oivalluksia ja sain eväitä elämiseen ihmisenä. Ihan tosi. Nämä evväät kulkevat mukanani jatkossa. Kohti tiedostavampaa ihmisyyttä ja olemassaoloa!”-Anja-

Se, että kokee saaneensa eväitä ihmisenä elämiseen, on mielestäni niin suuri juttu, että silmäni kostuvat. Anja kertoo kokeneensa ***Tunnelissa*** olemassaolon tutkimista. Sitähän se oli, ainakin minulle, sitähän joka hetki on. Tutkimme olemassaoloa ja mitä on olla ihminen tässä

maailmankaikkeudessa. Toiset tutkivat tätä ihan tietoisesti, toiset tiedostamattomasti tai vain antamalla lisää tutkimuskohteita olemalla vain olemassa ja osallisena tapahtumiin. Uskon, että tutkiva ote jatkuu Anjan elämässä myös ***Tunnelin*** jälkeen. Kommentti ”Ihan tosi” heijastaa mielestäni omaa hämmästystä asioiden tapahtumiselle ja siitä, miten ne vaikuttavat oman elämään.

5.32 Mitä minä opin?

Yleisesti ottaen opin todella paljon ja monitasoisesti ***Tunneli***-prosessissa. Yksi tärkeä teema, josta opin lisää, oli toisen kohtaaminen. Niin monella eri tavalla voi kohdata toisen ihmisen. Kun kohtaa, tulee näkyväksi itselle ja toiselle. Kun kohtaa, tekee myös toisen näkyväksi. Lukemani kirjallisuus, Buber ja erityisesti Merleau-Ponty, laittoivat minua pohtimaan kohtaamista ja sitä, miten minä kohtaan. Harjoitusprosessissa lukemani kohtasi työryhmäni, ja huomasin kohtaavani heitä hieman eri tavalla kuin opetustyössäni. Uusi kohtaamisentapa syntyi siitä, että olin mielestäni kokonaisempi kohtaamistilanteissa. Ajatuksellinen prosessi yhdistettynä liikkeellisiin harjoituksiin, toivat minua esille aidompana, ja olin vastaanottavampi. Tämä kohtaamisentapa on jatkunut työssäni ***Tunneli***-esitysten jälkeen.

Kokijoiden ja esiintyjien kokemusten kautta löytämäni teemat - valinta, tulkinta, kontrastit, sattumanvaraiset tapahtumat ja luottamus - ovat minulle muistisääntöinä, kun kohtaan ihmisen varsinkin taidepedagogina. Nämä teemat helpottavat minua taidepedagogina olemaan läsnä hetkessä ja ottamaan vastaan mitä tulee ilman, että olisin valmiiksi tehnyt tulkinnan. Ja jos olisinkin, pystyn luopumaan siitä tai ottamaan sen tueksi muitakin tulkintoja.

Opin paljon kosketuksesta. Erityisesti siitä millaisesta kosketuksesta toinen pitää ja ei pidä. Opin myös sen, että ihmiset todella kaipaavat kosketusta. Suurin osa ***Tunneli***-teoksessa käyneistä kokijoista valitsi Tuntemistilan,

jossa heitä kosketeltiin ja liikuteltiin. Tämä yllätti minut ja työryhmän, koska alun perin pelkäsimme, ettei sinne tulisi juuri ketään. Kokijat kertoivat jälkeenpäin, kuinka paljon olivat nauttineet kosketuksesta ja miten se oli rentouttanut.

Oppilaitteni mielestä kosketus on ollut hyvin mieluisa asia tanssitunneillani. Olemme tehneet paljon pareittain tai pienryhmissä erilaisia harjoituksia, joissa kosketus on osana. Nyt kuitenkin tämän prosessin aikana tuli esille erilaisten kosketuksien tärkeys siinä valossa, että ymmärsin, etten ole oppilaiden kanssa tutkinut, millainen kosketus kenellekin on mieluinen. Tästä ideasta täytyy kehitellä harjoite, jossa oppilaat voivat testata erilaisia kosketuksia esimerkiksi parin kanssa. Harjoitus voisi olla yksilöllinen kosketus.

Yksi itselleni tärkeä oppi prosessissa oli vahvistus sille, että minun tulee luottaa intuitiooni. Mielestäni on tärkeää luottaa omaan kokemukseen ja olla osa hetkeä, jossa tulen olevaksi, jossa tapahdun. Intuitio ja hetkessä oleminen ovat mielestäni erottamattomat. Kun olen hetkessä, olen vastaanottava ja avoin kaikille sattumanvaraisille tapahtumille. Intuitioni avulla tulen tietoiseksi tapahtumista. Kun luotan intuitiooni, luotan myös improvisaation voimaan taiteenopetuksessa.

Koska käytän opetuksessani paljon improvisaatiota, on tärkeää kuunnella itseä ja ryhmää ja aistia, mitä ryhmä haluaa ja tarvitsee. ***Tunneli***-prosessin aikana opin kuuntelemaan ja havainnoimaan ryhmänä, yhteisönä. Opin olemaan vielä selvemmin opettaja, joka on osa ryhmää. Ei sen johtaja vaan tasa-arvoinen osa, joka kuitenkin kantaa vastuun.

6. TUNNELIN JÄLKEEN

Lähtökohtana konkreettisen ja metaforisen tunnelin välinen keskustelevuus oli haastava. Ajatustason ja konkretian yhdistäminen on ollut läsnä koko prosessin ajan, ja pääni sisällä keskustelua on käyty paljon. Ajatukseni ja assosiaationi tunnelista olivat suurimmaksi osaksi ei-konkreettisen puolella ja samalla valmistin konkreettista tunnelia, jota toiset ihmiset saattoivat tulla kokemaan.

Minulle koko ***Tunneli***-prosessi oli hyvin vaikuttava ja henkilökohtainen matka. Prosessi herätti minussa paljon ajatuksia. Se, mitä nämä ajatukset tuovat elämääni, on vielä hämärän peitossa. Mietin työtäni ja miten haluaisin kehittää opetustani. Muutos tai tapahtumat ovat väistämättömiä. Kaipuu muutokseen on herännyt minussa tanssinopettajan ja taiteilijan näkökulmasta. Aika näyttää, mitä tämä muutos tulee olemaan - tapahtumat tekevät todeksi. Kaikella on alkunsa ja loppunsa ja jotain niiden välissä - alun ja lopun rajapinta – välitila. Olen opinnäytetyöni ja maisteriopintojeni loppumetreillä. Opinnot ovat melkein ohi ja jotain uutta alkamassa. Olen lopun ja alun välissä.

.

Tämä samainen välitila tulee tanssiessa esille liikkeen ja pysähdyksen kontrastissa. Tauon käyttö ja sen opettaminen tanssissa ovat mielestäni erittäin tärkeitä. Olen verrannut sitä lauseeseen ja pisteeseen. On vaikeaa lukea tekstiä, jos siinä ei ole pisteitä. Samoin liikettä on vaikea seurata, jos siinä ei ole taukoa, pysähdystä. Välitilat kontrasteissa on jotenkin selkeä hahmottaa. Esimerkiksi liikkeen ja pysähtymisen välissä on se hetki, kun on pysähtymässä tai aloittamassa liikettä tauon jälkeen. Molemmat ovat siinä läsnä, mutta kumpikaan ei ole se aktiivinen tapahtuma. Nämä ovat mielestäni aina olleet todella kiinnostavia hetkiä tanssissa ja elämässä muutenkin.

Sain vahvistusta ajatukseeni, että ei tarvitse olla saman ikäinen tullakseen toimeen. Ryhmäni oli 15-52-vuotiaiden tiivis yhteisö, jonka jokainen osa, solu, oli yhtä tärkeä. Ilman jokaista osasta ryhmä ei olisi ollut sama eikä niin toimiva. Olenkin viime aikoina miettinyt paljon sitä, että olisi kiinnostavaa opettaa esimerkiksi vanhempi-lapsiryhmiä, joissa osallistujat olisivat perheitä eri-ikäisten lasten kanssa. Tanssikouluissa mennään mielestäni liikaa ikä sekä taso edellä ryhmiä muodostaessa. Olisi hyvä tarjota heterogeenisempää mahdollisuutta tanssiryhmille.

Sain paljon innostunutta palautetta ***Tunnelista***. Erityisesti vanhemmat lapsineen nauttivat siitä. Toivottiin lisää tällaisia teoksia, joissa voi lapsensa kanssa kokea ja toimia yhdessä, nähdä miten lapsi reagoi ja kokee. Olisi hienoa jatkaa ***Tunneli***-projektia. Mahdollinen ***Tunnelin*** jatko olisi esimerkiksi lapsiperheille suunnattu kokemusmatka, jossa vanhemmat ja lapset saisivat kokea, aistia ja toimia yhdessä ja mennä sisälle erilaiseen maailmaan. Olisi tila, jonne tulla lapsen kanssa, ilman että tarvitsee miettiä, häiritseekö lapsi esitystä. Tällaiselle konseptille voisi olla kysyntää.

Tässä muuttuvassa maailmassa, missä tietokoneet ja älylaitteet saavat enenevässä määrin osakseen kosketuksiamme, tulisi meidän muistaa, miten hyvältä toisen kosketus tuntuu. Jos kosket toiseen, saat samalle kosketuksen itsekin – tietysti vain luvan kanssa. ***Tunneli***-teoksessa kosketus nousi tärkeäksi osaksi teosta ja niin monen kokemusta. Tanssimaailmassa kosketus on kuulunut isona osana opettajan työhön. Niin sanottu korjaava koskettaminen on nimensä mukaan mielestäni ristiriitainen. Miten voi korjata oppilasta? Korjaaminen viittaa rikkinäiseen. Tanssipedagogina en voi korjata ihmisiä. Voin kosketuksella antaa impulssin, suunnan tai lämpöä kehon kohdalle, joka ehkä kaipaa huomiota. Kosketukseni pitäisi olla ajatusprosessin apuväline, mutta myös ihmisenä kohtaamisen tapa.

Mielestäni perinteinen opettajalähtöinen opetustapa ei ota huomioon erilaisten tulkintojen läsnäoloa, vaan luottaa siihen yhteen oikeaan tapaan tulkita ja kokea - opettajan tapaan. Erilaisten tulkintojen olemassaolo on mielestäni todella tärkeä tiedostaa koko elämässä, mutta erityisesti taidepedagogiikassa. Se, kuinka monta erilaista tulkintaa kussakin hetkessä tapahtuu, on verrannollinen oppilasmäärään ja luultavasti vielä kerrattuna kahdella tai enemmällä, koska teemme yhtä aikaa erilaisia tulkintoja.

Olen huomannut, että mikä toimii itselleni ei välttämättä toimi toiselle. Tämähän on itsestään selvää. Kun antaa tapahtumille luvan vain tapahtua, on mielestäni todellisuus, jota kukaan ei pääse karkuun. Kuitenkin me yritämme hallita ja suunnitella tilanteita etukäteen, käyttää jotain protokollaa, jonka olemme jostain oppineet. Luomme hunnun itsellemme, johon kääriytyä, ettei vaan näkyisi tai näkisi kokonaisena.

Pelko itseä kohtaan on suuri. Kaikki mitä ihminen voi olla, on rajatonta. Silti rajaamme maailmamme aitauksilla, joissa olemme jo tottuneet olemaan, joissa on helppo hengittää, mutta jotka eivät enää tarjoa mitään uutta. Ehkä hengitetty ilma käy ajan mittaan raskaaksi. Helpot pakokeinot, rajojen ylitykset ja ulkopuolelta tulevat asiat houkuttavat. On helpompi hypätä hetkeksi aidan toiselle puolelle kuin lähteä työntämään aitoja kauemmaksi ja sallia itselleen lisää tilaa olla ja kasvaa, kokea ja vastaanottaa. ***Tunnelin*** tyylisistä teoksista voisi olla apua aitojen etäännyttämiseen.

Oli uskomatonta huomata, millainen tekemisen into ja riemu esiintyjillä oli. Se, miten tärkeä ***Tunneli*** ja sen onnistuminen oli koko työryhmälle, teki teoksesta yhteisöllisen. Esiintyjät ymmärsivät olevansa iso ja tärkeä osa - se osa joka liikkuu, koskee ja on kontaktissa, vuorovaikutuksessa - ***Tunnelia.*** Me teimme teoksen, joka toi ihmisiä yhteen kokemaan jotain yhteistä. Vaikka ***Tunneliin*** mentiin yksin, oli se tilana yhteisöllinen. Subjektiivinen kokemus jaetussa tilassa. Tila oli jaettu siellä olevien kaikkien olioiden, kokemusten ja tapahtumien kanssa.

Aistien käytön ja henkilökohtaisten kokemismahdollisuuksien vuoksi ***Tunneli***-teos oli kokemuksellinen matka. Se luotiin yhteisöllisessä prosessissa, josta kerroin kappaleessa 5. Tähän prosessiin kuuluivat myös esitykset ja sitä kautta kokijat. Esityksissä oli mahdollisuus kokea vapaasti. Läsnä oli tilan ja eri esineiden ”affordance”, josta puhuin kappaleessa 2.34 Tilasidonnainen kokemuksellinen käyttömahdollisuus. Nämä käyttömahdollisuudet muuttuivat koko ajan kokijoiden ja esiintyjien toimesta ja heidän valintojensa ja tulkintojensa johdosta. Sattumanvaraisten tapahtumien läsnäolo ja toisen kohtaaminen olivat myös isossa roolissa ***Tunneli***-teoksessa. Edellä mainittujen asioiden valossa ***Tunneli***-teos loi mielestäni olemassaololollaan uudenlaisen esitysmuodon: kokemuksellinen ja yhteisöllinen käyttöliittymä.

”Tunnen kiitollisuutta. Olen kiitollinen, että sain ja saan tehdä tätä työtä juuri näiden ihmisten kanssa. Olen etuoikeutettu, että työni antaa minulle niin paljon ja rakastan sitä. En voisi toteuttaa itseäni kokonaisena ilman tätä työtäni. Voiko se olla edes työtä, ehkä se on enemmän tutkimusta, jatkuvaa tutkimusta taiteesta ja olemisesta, yhdessä tekemisestä. Tapahtumista joihin olemme osallisia ja joihin vaikutamme. ”Hyytelössä” pieni tärähdys, liike on melkein huomaamaton, mutta jatkuvana värähtelynä siirtyy tähtien taakse ja eteen.”-Mari-

7. LÄHDELUETTELO

Bergson. H. 1998. Creative Evolution. Dover Publications. Mineola, New York

Elo. J. & Laitinen. T. (toim.) 2011. Kokeva keho. Yliopistopaino. Helsinki

Falcinelli. A. 2015. Awareness through the senses: A Multisensory Approach to improvisation. Viitattu 4.3.2018
Awareness through the senses- A Multisensory Approach to Improvis (5).pdf.

Gintis. B. 2007. Engaging the Movement of Life. North Atlantic Books. Berkley, California

Grosz. E. 2005. Time Travels, feminism, nature, power. Duke University Press. Durham and London

Haapala. S. 2017. Upottava valtavirta. Teatteri&Tanssi+Sirkus 5/2017, 34-35

Klemola. T. 2004. Taidon filosofi – filosofin taito. Juvenes Print-Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere

Klien. M 2008. Choreography as an aesthetics of change. Viitattu 25.3.2018
http://www.michaelklien.com/resource/download/phdklien_main_document.pdf

Klien, Gormley, Valk 2008. Book of Recommendations. Coreography as an Aesthetic of Change. Daghda Dance Company, Limerick

Levinas. E. 1987. Time and the Other. Viitattu 29.3.2018
https://monoskop.org/images/7/7f/Levinas_Emmanuel_Time_and_the_Other_1987.Pdf

Merleau-Ponty. M 1968. The Visible and the Invisible. Lefort. C (toim.) Lingis. A. (kääntänt.) Northwestern University press. Evanston, Illinois

Monni. K. 2004. Olemisen poettinen liike. Yliopistopaino. Helsinki

Nienstedt, W, Hänninen, O, Arstila, A ja Björkqvist, S. 2000. Ihmisen fysiologia ja anatomia. WSOY. Porvoo.

Ojanen. E. 2000. Hyvyyden maailma. Kirjapaja Oy. Helsinki

Pyyhtinen. O. & Tamminen.S. 2014. Tuleminen ilman toistoa. Tiede ja Edistys 2/2014, 103-127

Rauhala. L. 2014. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki

Serres. M. 2016. The Five Senses. A Philosophy of Mingled Bodies. (kääntänt.) Sankey, M. & Cowley, P. Bloomsburry Publishing Plc. London, New York.

Värri. V-M. 2004. Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään. Viitattu 26.3.2018 http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101122/varri_hyva_kasvatus_kasvatus_hyvaan.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Waterhouse. E. 2010 Dancing Admist the Forsythe Company. Teoksessa Brandstetter. G & Wiens. B (toim.) Theatre without vanishing point, 153-181. SDL. Alexander Verlag Berlin

Whitehead. A. 1978. The Process and Reality. The Free Press. New York

Williams. J. 1988. Gilles Deleuze's difference and repetition, a critical introduction and guide. Edinburgh University Press. Edinburgh

http://kiasma.fi/kokoelmat/nykytaiteen-sanasto/

https://www.moma.org/learn/moma_learning/marina-abramovic-marina-abramovic-the-artist-is-present-2010

Muut lähteet:

Lainauksia omasta työpäiväkirjasta, työryhmäläisten kokemuksia ***Tunneli***-prosessista sekä kokijoiden kokemuksia ***Tunneli***-teoksesta.